

Deva Gresa Barbero

ESTUDI D'IMPLANTACIÓ TERMINOLÒGICA

La gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica
als restaurants de Gràcia i l'Eixample de Barcelona

Premi
de la Societat
Catalana de
Terminologia
2014

scat
SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Tribut de l'Institut d'Estudis Catalans *term*



Institut
d'Estudis
Catalans

Estudi d'implantació terminològica

**La gastronomia del Pròxim Orient
i el nord d'Àfrica
als restaurants de Gràcia
i l'Eixample de Barcelona**

A proposta de la ponència formada per les senyores Judit Freixa, Elisabet Solé i M. Rosa Mateu, sòcies de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM), la Junta Directiva d'aquesta societat, en la sessió tinguda el dia 21 de febrer de 2014, acordà per unanimitat de concedir el Premi de la Societat Catalana de Terminologia a la senyora Deva Gresa Barbero pel seu treball titulat *Estudi d'implantació terminològica. La gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als restaurants de Gràcia i l'Eixample de Barcelona*.

Així mateix, el Ple de l'Institut d'Estudis Catalans ratificà, el dia 17 de març de 2014, l'adjudicació d'aquest premi dins l'apartat de premis per a estudiants dels Premis Sant Jordi 2014, corresponents al *LXXXIV Cartell dels premis i de borses d'estudi* (proclamat el 23 d'abril de 2013).

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

EINES DE TERMINOLOGIA, 1

DEVA GRESA BARBERO

Estudi d'implantació terminològica

**La gastronomia del Pròxim Orient
i el nord d'Àfrica
als restaurants de Gràcia
i l'Eixample de Barcelona**



BARCELONA, 2016

© Deva Gresa Barbero
© 2016, Societat Catalana de Terminologia,
filial de l'Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: juny del 2016

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Compost per fotocomposició gama, s. l.



Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de *Creative Commons*. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Taula

AGRAÏMENTS	7
1. INTRODUCCIÓ	9
1.1. Interès de la recerca i antecedents	9
1.2. Objectiu i hipòtesis de l'estudi	11
1.3. Contingut de l'estudi	12
2. MARC TEÒRIC	13
2.1. El concepte <i>normalització</i>	13
2.2. El procés de normalització terminològica a Catalunya	17
2.3. L'anàlisi de la implantació de les denominacions normalitzades	19
2.4. Metodologia: entre la terminologia i la sociolingüística	21
3. LA IMPLANTACIÓ DELS MANLLEUS ADAPTATS AL CATALÀ EN L'ÀMBIT DE LA GASTRONOMIA DEL PRÒXIM ORIENT I EL NORD D'ÀFRICA ALS RESTAURANTS DE GRÀCIA I L'EIXAMPLE	27
3.1. La normalització terminològica en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica a Catalunya	27
3.2. Objectiu de la recerca	30
3.3. L'àrea geogràfica analitzada	30
3.4. Metodologia emprada per analitzar la difusió i la implantació terminològica	31
3.5. Caracterització del camp terminològic	33
3.6. Selecció dels termes d'estudi	35
3.7. Resultats: anàlisi de les dades	39
3.7.1. Anàlisi de les dades: la difusió	39
3.7.2. Anàlisi de les dades: la implantació dels termes analitzats i les variants documentades	40

3.7.2.1.	Babaganuix	43
3.7.2.2.	Baclaua	45
3.7.2.3.	Briuut	46
3.7.2.4.	Búrgul	46
3.7.2.5.	Durum	47
3.7.2.6.	Dóner kebab	48
3.7.2.7.	Falàfel	49
3.7.2.8.	Fatuix	50
3.7.2.9.	Harira	51
3.7.2.10.	Hummus	51
3.7.2.11.	Kebab	53
3.7.2.12.	Kebe	53
3.7.2.13.	Kefta	55
3.7.2.14.	Làban	56
3.7.2.15.	Mutàbal	57
3.7.2.16.	Pa de pita i pita	58
3.7.2.17.	Tabule	60
3.7.2.18.	Tagín	61
3.7.2.19.	Tahina	62
3.7.2.20.	Xabàkia	63
3.7.2.21.	Xauarma	64
3.7.2.22.	Xix kebab	65
3.7.3.	Termes documentats no normalitzats pel TERMCAT	66
3.7.4.	Síntesi i conclusions	68
4.	CONCLUSIONS I REFLEXIONS FINALS	75
5.	BIBLIOGRAFIA	79
ANNEX 1.	RESTAURANTS	83
1.	Districte de Gràcia	83
2.	Districte de l'Eixample	84
ANNEX 2.	DENOMINACIONS DOCUMENTADES	85

Agraïments

L'obra que ara es publica veu la llum cinc anys després d'haver-la dut a terme. Això no hauria estat possible sense algunes persones, tant de l'àmbit personal com universitari, a les quals vull expressar la meva gratitud.

Al tutor de la tesina, el doctor F. Xavier Vila, vull agrair-li la dedicació, la paciència, els consells i, sobretot, la confiança que sempre ha dipositat en mi. A la doctora Neus Nogué, també tutora de la tesina, vull agrair-li el suport que m'ha donat al llarg de tot el procés i que m'animés a presentar-la a la convocatòria dels Premis Sant Jordi 2014 de l'Institut d'Estudis Catalans.

També vull donar les gràcies al personal del TERMCAT, particularment a Xavier Fargas i Marta Sabater, no només per la indispensable tasca que realitzen en l'àmbit de la normalització de la terminologia catalana, sinó també pel seu assessorament i per l'atenció posada en cadascuna de les meves consultes.

Per incentivar la recerca en l'àmbit de la terminologia i facilitar la publicació d'aquesta obra, vull donar les gràcies a la Societat Catalana de Terminologia de l'Institut d'Estudis Catalans.

Sobre todo, gracias a mi familia, que con su apoyo ha hecho posible la realización de esta publicación. Javier, Magdalena, Juan, Magdalena, Daya, Viktor y Josué, este trabajo es también vuestro.

1. Introducció

1.1. INTERÈS DE LA RECERCA I ANTECEDENTS

La necessitat de crear una terminologia científica i especialitzada que permeti avançar i intercanviar el coneixement és a l'ordre del dia, sobretot arran de l'auge de la internacionalització del comerç i l'economia, les transformacions tecnològiques i la immediatesa de la difusió de la informació. Aquest fenomen, que coneixem actualment com a *globalització* i que va començar durant la segona meitat del segle xx, tot i que es basa en la creació d'una economia global, també ha comportat la generalització dels intercanvis culturals, cosa que ha incidit significativament en les societats generant noves realitats socials.

Aquests canvis socials han tingut una repercussió important en els sistemes lingüístics, i el lèxic és un dels primers elements que s'ha vist afectat. Així doncs, en els darrers anys, les institucions i els organismes encarregats de la creació i l'adaptació de la terminologia no només han hagut d'ocupar-se de la terminologia d'especialitat, sobretot de l'àmbit tecnològic i econòmic, sinó que també han hagut d'enfrontar-se als reptes que suposa la introducció dels manlleus o préstecs interlingüístics de llengües com el xinès, el japonès o l'àrab en àmbits de la vida quotidiana. Aquest fenomen del manlleu, però, no és nou, sinó que el podem trobar fins i tot en el llatí i les llengües que l'envoltaven. Un exemple clar és el que destaca Bastardas (1996, p. 58-59) en el cas del mot llatí *caesar*, que es va convertir en l'alemany *kaiser* i el rus *tsar*.

El que ens interessa en aquest estudi és l'adaptació, l'aprovació i la difusió del lèxic que s'ha incorporat a la nostra realitat social i lingüística en els darrers anys, i també els processos de planificació lingüística que tenen com a objectiu la planificació del corpus d'una llengua, concretament la seva elaboració estilística i terminològica i, per tant, la fixació i la creació d'una terminologia que serveixi per dotar la llengua dels re-

cursos necessaris per desenvolupar-se amb normalitat en qualsevol context i situació. Aquest tipus d'intervenció és la que desenvolupa el TERMCAT, organisme creat per la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans. Ens trobem, doncs, en l'àmbit de les polítiques lingüístiques, que s'estudia poc des del punt de vista de l'avaluació.

Concretament, l'estudi de la implantació de la terminologia és una àrea gairebé inèdita a escala internacional, i és que presenta dues dificultats bàsiques. D'una banda, que l'objecte d'anàlisi són els usos dels parlants i, de l'altra, que cal obtenir dades representatives per poder valorar amb fonament l'èxit o el fracàs de les mesures adoptades. En aquesta mateixa línia, el distanciament que ha existit tradicionalment entre els enfocaments de sociolingüistes i terminòlegs a l'hora d'establir vincles de col·laboració per dur a terme projectes de recerca i investigació en aquest àmbit tampoc no ha ajudat gaire.

Malgrat això, algunes veus¹ han començat a reclamar un acostament de postures, ja que, en definitiva, les dues disciplines, la terminologia, d'una banda, i la sociolingüística, de l'altra, s'ocupen de la planificació del corpus de la llengua, i la seva col·laboració en l'estudi de la implantació terminològica, un camp, segons Vila (dir., 2007), adobat per a la col·laboració, podria resultar cabdal. La vocació eminentment empírica compartida per terminòlegs i sociolingüistes hauria de portar els especialistes a superar les barreres que han existit fins ara, per exemple, la diferent concepció que tenen els uns i els altres de la variació, i a obrir noves vies d'investigació.

Ja hem apuntat que hi ha pocs estudis que es plantegin aquestes actuacions des del punt de vista de l'avaluació, però el cert és que hi ha hagut algunes experiències destacables internacionalment, sobretot al Quebec, on, des de l'any 1984, trobem estudis importants en aquesta línia. Aquests projectes van conduir fins a les aportacions de Quirion (2003; 2004), el qual va proposar d'establir un protocol d'avaluació científica de la implantació terminològica. Tampoc no podem ignorar les aportacions d'especialistes francesos com Guespin, Thoiron, Fossat, Chansou i Gouadec, publicades a Depecker i Mamavi (1997), que destaquen per la gran varietat de metodologies que utilitzen. A Catalunya, però, no va ser fins al 2007 que van sortir a llum dos estudis sobre la matèria, els de Vila (dir., 2007) i Montané (2007), que van posar els fonaments de futures investigacions en l'àmbit català. De fet, l'experiència de Vila (dir., 2007) es podria considerar l'antecedent de la publicació més actual a Europa en aquesta línia d'investigació, Bhreathnach (2011). No cal dir que més endavant tractarem en detall aquestes publicacions, que són referència obligada i motivació d'aquest estudi.

L'estudi de la implantació terminològica és, doncs, un àmbit que resulta atractiu per treballar-hi, no només perquè des de l'any 2007 no hi ha hagut cap

1. Vila (dir., 2007, p. 13-27) defensa la col·laboració entre sociolingüistes i terminòlegs, i exposa tant les diferències com els punts de contacte entre les dues disciplines.

altre projecte d'aquest tipus a l'àmbit català, sinó també pel fet que al món fa només una vintena d'anys que se'n parla. En conseqüència, tot just s'ha començat a apuntar una metodologia d'avaluació científica² per a un tipus d'estudi que pot ser útil com a instrument no només per rectificar actuacions ja adoptades en matèria de planificació lingüística, sinó també per millorar actuacions futures i garantir-ne l'èxit. En unes altres paraules, l'avaluació de la implantació de la terminologia normalitzada ens permet jutjar les intervencions terminològiques i corregir els possibles errors que s'hagin comès al llarg del procés.

1.2. OBJECTIU I HIPÒTESIS DE L'ESTUDI

L'objectiu del nostre estudi ha estat analitzar quin és l'estat d'implantació d'algunes denominacions catalanes proposades pel TERMCAT en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica, un àmbit que es troba encara avui en plena puixança. El nombre d'establiments especialitzats en aquest tipus de gastronomia s'ha multiplicat a Catalunya en els últims anys i, especialment, a la ciutat de Barcelona, que va rebre moltes de les onades migratòries d'aquests països. Així doncs, es tracta d'una cultura gastronòmica que, si bé s'ha introduït d'una manera relativament recent a Catalunya, es troba ja força integrada en la realitat del país. A més a més, es tracta d'un àmbit que va ser objecte de codificació terminològica els anys 2003, 2004 i 2012, actuacions que es van emmarcar dins d'un pla més ambiciós que pretenia posar a l'abast del sector de la restauració els recursos terminològics necessaris amb l'objectiu de promocionar l'ús del català. Aquestes actuacions van gaudir d'una certa difusió a través de diferents institucions i entitats per tal de prioritzar l'ús d'unes determinades formes en llengua catalana. En unes altres paraules, es van dur a terme actuacions de normalització que no només van consistir en la fixació d'unes propostes denominatives, sinó també en la publicació del diccionari *Gastronomia del Pròxim Orient* i la creació de l'aplicació Plats a la Carta (http://www10.gencat.cat/pres_plats/AppJava/index.jsp). Nosaltres hem intentat esbrinar si aquesta normalització s'ha quedat tan sols en l'àmbit terminològic, és a dir, en la tria d'unes determinades formes per denominar en català uns termes que ja s'havien introduït en la realitat catalana i que designaven conceptes propis de l'àmbit gastronòmic oriental, o bé si ha transcendit a l'àmbit lingüístic i s'han aconseguit modificar els hàbits dels parlants, objectiu que hem assumit com a finalitat última d'un procés de normalització i, per tant, que determina en última instància l'èxit o el fracàs de les actuacions.

2. Vila (dir., 2007) proposa una metodologia d'avaluació de la implantació de la metodologia basada en la recerca en ciències socials i elaborada *ad hoc* per a l'estudi de la implantació terminològica.

Així doncs, amb l'objectiu d'observar en els usos lingüístics les polítiques de normalització terminològica de les institucions catalanes, ens vam proposar d'analitzar les cartes i els menús dels restaurants especialitzats en la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica que estiguessin situats als districtes de Gràcia i l'Eixample, una àrea força extensa de la ciutat de Barcelona, amb la voluntat d'obtenir unes dades mínimament representatives. A més a més, també hem entrevistat els amos o responsables d'aquests establiments per veure quins eren els coneixements que tenien sobre aquesta terminologia i quins eren els motius que els havien portat a triar les formes que apareixen a les cartes. Així doncs, d'una banda, hem intentat descobrir l'abast de la difusió de les formes proposades, però partint de les percepcions dels usuaris de la terminologia. D'altra banda, ens hem centrat només en els usos escrits per analitzar la implantació de la terminologia proposada pel TERMCAT.

Arran de la lectura dels estudis precedents, que indiquen quins són els factors determinants de la implantació de la terminologia així com les tendències observades a l'àmbit català, semblava que les perspectives en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica no serien tampoc gaire positives pel que fa a l'èxit de les actuacions. En primer lloc, perquè la difusió real que s'hauria fet de les propostes del TERMCAT seria escassa i no hauria tingut cap impacte en l'àmbit d'estudi seleccionat. En segon lloc, perquè, d'acord amb l'escassa difusió de les denominacions, l'estat d'implantació d'aquestes propostes seria també baix. Finalment, per la gran diversitat denominativa que es podia esperar a causa de la influència de les llengües d'origen i de les llengües intermediàries a partir de les quals els usuaris han adaptat els termes.

1.3. CONTINGUT DE L'ESTUDI

Aquest estudi, que es proposa veure quin és l'estat d'implantació de les denominacions catalanes proposades pel TERMCAT en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica, consta de tres parts ben diferenciades. En primer lloc, d'un apartat teòric que intenta bastir un marc conceptual a partir dels estudis precedents en l'àmbit de la implantació terminològica. En aquest punt, Vila (dir., 2007) i Montané (2007) han estat especialment importants com a referents conceptuals i metodològics.

En segon lloc, l'estudi consta de l'anàlisi de la difusió i la implantació dels manlleus adaptats al català pel TERMCAT en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica (apartat 3).

En tercer lloc, l'estudi es tanca amb unes conclusions sobre els resultats de les polítiques de normalització terminològica en l'àmbit seleccionat i amb unes propostes per millorar les futures actuacions de normalització a partir de les noves estratègies de difusió de la terminologia.

2. Marc teòric

2.1. EL CONCEPTE NORMALITZACIÓ

El concepte *normalització* ha estat utilitzat amb significats diferents al llarg de la història, ja que pot estar lligat a diversos camps. Podem parlar de *normalització* en l'àmbit de la indústria, la sociolingüística i la política lingüística o la terminologia. Pel que fa a la *normalització lingüística*, Pompeu Fabra ja en va parlar el 1929 en relació amb la gramàtica catalana com el procés a través del qual una llengua es regula ortogràficament, lèxicament i gramatical per adaptar-se a àmbits d'ús dominats fins a aquell moment per una altra llengua. Nosaltres, però, ens centrarem en les concepcions del terme *normalització* que trobem en els camps de la sociolingüística i la terminologia a partir de Fabra.

En el camp de la sociolingüística i la política lingüística la concepció del terme *normalització* es deu a Lluís Vicent Aracil (1986), que parlava de la *normalització* prenent com a referència les llengües en una situació de conflicte lingüístic basat en el contacte entre dues llengües, una que s'expandeix i una altra que està en procés de recessió en uns determinats usos. En aquest sentit, la *normalització* consisteix en la creació d'unes normes d'ús lingüístic per desenvolupar les funcions socioculturals de la llengua que pateix recessió i per reorganitzar les funcions lingüístiques de la societat. Es tracta, doncs, d'un concepte que es refereix no només a la fixació d'unes determinades formes, sinó també als usos socials de la llengua.

Per definició (sense parlar de l'etimologia), la normalització consisteix sobretot a elaborar i posar en vigor sistemes de normes d'ús lingüístic. I això pressuposa necessàriament que la normalització és sempre conscient.

(Aracil, 1986, p. 30)

Com destaquen Boix i Vila (1998, p. 315), aquest concepte presentat per Aracil ha tingut nombroses interpretacions. D'una banda, es considera que la concepció d'Aracil és equiparable a la de *planificació lingüística*,³ en el sentit que intenta modificar la realitat sociolingüística d'un territori concret, això sí, deixant de banda el component governamental inherent en el concepte *planificació*. D'altra banda, una possible interpretació alternativa és que la *normalització lingüística* sigui una de les possibles solucions d'un conflicte lingüístic. Així, consisteix a bandejar la llengua en expansió per afavorir la llengua en recessió. No obstant això, una interpretació més actual del terme implica el capgirament de la substitució lingüística per mitjà d'una revalorització o equiparació de la llengua en recessió respecte a la llengua en expansió, és a dir, una garantia d'ús *normal* de la llengua catalana (Vila, dir., 2007, p. 15).

El fet és que, amb el temps, i a causa del gran èxit que va tenir aquest concepte en l'àmbit de la sociolingüística, el terme *normalització* ha esdevingut un concepte polisèmic i ha patit el que alguns autors han identificat com a *metamorfosi* (Boix i Vila, 1998, p. 316). Això va comportar que el seu significat inicial, introduït per Aracil, s'anés diluint i s'utilitzés el terme no tant en la teoria lingüística, sinó en la llengua popular, per la qual cosa «la *normalització* ha passat a ser un sinònim genèric de promoció del coneixement i l'ús del català, i, en menor mesura, de depuració de la llengua [...]» (Boix i Vila, 1998, p. 317).

A causa d'aquesta multiplicitat de significats i d'interpretacions, el terme *normalització* sembla despertar actituds molt diverses en els autors. Alguns, com Lamuela (2004), el substitueixen per conceptes com *establiment de la llengua* o *adaptació sociolingüística*, que l'autor interpreta com el procés a partir del qual una llengua adopta un paper preponderant dins d'una societat modernitzada sobretot pel que fa a l'ús. D'altres, com Bañeres i Romaní (1994, p. 40), refusen utilitzar-lo. Amb tot, Boix i Vila (1998, p. 318) proposen entendre el concepte deixant de banda les motivacions ideològiques que causen la posada en funcionament de polítiques de normalització lingüística i atenent als seus objectius, tant polítics i jurídics com socials i sociolingüístics.

En allò que pertoca a la definició de què és normalitzar una llengua, potser una via de superar les contradiccions apuntades seria acceptar que la normalització no té per què plantejar-se de manera absoluta, sinó més aviat com un conjunt d'objectius en funció del seu abast i del seu impacte en la comunitat.

(Boix i Vila, 1998, p. 318-319)

La concepció del terme *normalització* aplicat a la terminologia és força diferent de l'anterior. La concepció tradicional neix a partir de la teoria clàssica d'Eu-

3. En anglès es parla del *language planning*, mentre que, per exemple, al Quebec, es parla de l'*aménagement linguistique*.

gen Wüster (1998), per a qui la tasca fonamental de la terminologia és la *normalització terminològica*, és a dir, l'establiment d'unes denominacions prioritzades sobre unes altres per tal de garantir la comunicació biunívoca en els contextos d'especialitat, ja que en la seva teoria general de la terminologia la variació és concebuda com quelcom negatiu. No obstant això, quan ens referim a la *normalització terminològica* actualment ho fem basant-nos en la idea que cal reduir a un sol model els nous conceptes (neologismes) o els conceptes que presenten dificultats d'integració en el sistema lingüístic. Aquest procés de normalització terminològica, que es pot produir per mitjà d'una autoregulació dels usuaris o per mitjà d'una intervenció dirigida i planificada, té com a objectiu dotar una determinada llengua dels recursos necessaris per desenvolupar-se en qualsevol context i situació, no només en els àmbits especialitzats (Cabré, 1992; Montané, 2007).

Sembla, però, que tant des de la perspectiva clàssica (Wüster, 1998) com des d'una perspectiva més actual (Cabré, 1992; Vila, dir., 2007), la *normalització terminològica* implica sempre la reducció a un sol sistema partint d'una multiplicitat de formes, la qual cosa dóna com a resultat un *terme normalitzat*.

Una terminologia ambigua, fonamentada en la polisèmia, la sinonímia i l'homonímia, posa obstacles evidents al procés de comunicació entre especialistes i malmet inevitablement tots els esforços d'ordenació del pensament.

(Cabré, 1992, p. 406)

En aquest sentit es fan evidents les similituds existents entre el procés de normalització en terminologia i en el món industrial, que és d'on prové originàriament el terme *normalització*. A partir de la revolució industrial del segle XIX, per facilitar els intercanvis comercials que començaven a ser internacionals, es va fer imprescindible per als comerciants crear unes normes reguladores del sector, que a Espanya s'anomenen UNE i en l'àmbit internacional són les ISO. Podien ser objecte d'aquesta normalització⁴ els productes i processos industrials, les unitats de mesura, la seguretat de les persones i els béns, i la terminologia i la representació de símbols (Montané, 2007, p. 15).

La *normalització terminològica*, que dóna com a resultat l'elaboració de productes terminològics, s'emmarca dins del procés de planificació lingüística presentat per Boix i Vila (1988, p. 288 i s.), que reprèn el model proposat per Argelaguet (1996, p. 11-15) i que consta de les etapes següents:

1. la selecció del problema
2. la definició del problema

4. Aquest procés es coneix també amb el nom de *estandardització*, sobretot en altres llengües com l'anglès (*standardization*), el francès (*normalisation* o *standardisation*), el castellà (*normalización* o *estandarización*) o l'italià (*unificazione* o *standardizzazione*) (Vila, dir., 2007, p. 17).

3. la formulació de les línies d'actuació
4. la posada en pràctica
5. l'avaluació de les actuacions
6. l'acabament o el replantejament de la política adoptada.

Entesa en aquest sentit, com recorden també Boix i Vila (1998, p. 287), la *planificació lingüística* se cenyeix a la definició de Cooper (1989, p. 183) segons la qual la *planificació lingüística* es basa en els esforços conscients que es realitzen des de l'àmbit governamental per tal d'influir en l'aprenentatge, l'estructura i les funcions d'una llengua. Ara bé, els objectius d'aquesta planificació poden estar orientats a influir tant en el *corpus* com en l'*estatus* de la llengua en qüestió. És evident que, pel tema del nostre estudi, ens centrarem només en els objectius relacionats amb el *corpus*, que poden ser diversos i que Boix i Vila (1998, p. 282) classifiquen de la manera següent:

1. La *normativització*, que pot anar des de l'establiment d'un sistema d'escriptura fins a la fixació ortogràfica o l'elaboració d'una gramàtica normativa.
2. La *purificació* o *depuració lingüística*, que està orientada a la tria entre les paraules considerades *correctes* i les *incorrectes*.
3. L'*elaboració terminològica i estilística*, «destinada a generar —i seleccionar, en cas de concurrència d'alternatives diverses— els termes i els recursos fraseològics i de registre necessaris per desenvolupar les activitats tècniques, científiques, literàries, etc.» (Boix i Vila, 1998, p. 283).
4. Les *reformes lingüístiques*, segons les quals, les comunitats, en funció dels seus interessos, poden replantejar normes que ja han estat establertes i les poden canviar.

És precisament en aquest sentit que Quirion (2004) defineix el que ell anomena *aménagement terminologique* i que insereix dins del marc de l'*aménagement linguistique* (normalització lingüística).

L'*aménagement linguistique* est une intervention de la part d'un État pour modifier les usages linguistiques sur son territoire.

(Quirion, 2004, p. 193)

Quirion (2004) planteja que l'Estat intervé en dues àrees, en l'*estatus* i en el *corpus* d'una determinada llengua. Les intervencions sobre el *corpus* se centren en tots aquells aspectes relacionats amb el lèxic, l'alfabet, la gramàtica, l'ortografia, la fonètica, etc. Tanmateix, les intervencions sobre el lèxic, diu l'autor, es poden fer sobre la llengua general o la llengua especialitzada, i és en aquest últim cas quan podem parlar de *normalització terminològica*. En aquest sentit, la visió de Quirion (2004) es pot entendre com una síntesi del que altres autors com Cabré (1992) o Boix i Vila (1998) plantegen i que nosaltres hem intentat recollir.

Després de veure com s'entén el concepte *normalització* des de diferents àmbits, constatem com, si ens centrem en la vessant lingüística del terme, es pot entendre de maneres completament diferents, segons si l'analtzem partint des del punt de vista de la sociolingüística o de la terminologia, ja que la *normalització lingüística* consisteix a actuar sobre els usos lingüístics de la societat, mentre que la *normalització terminològica* se centra en el sistema lingüístic.

La normalització lingüística implica necessàriament unes pràctiques i uns resultats *in vivo*, mentre que la normalització terminològica s'atura precisament en les etapes que podem denominar *in vitro*.

(Vila, dir., 2007, «Introducció»)

2.2. EL PROCÉS DE NORMALITZACIÓ TERMINOLÒGICA A CATALUNYA

A Catalunya l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) és l'organisme responsable de fixar i establir la normativa lingüística. Tanmateix, el TERMCAT, les universitats (des dels serveis lingüístics i els instituts de recerca) i institucions privades com el Grup Enciclopèdia Catalana ajuden en la normalització lingüística. Més concretament, el TERMCAT, Centre de Terminologia, un organisme creat el 1985 per la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans que es dedica fonamentalment a la recerca, fixació i difusió del lèxic especialitzat en català, per tant, entre d'altres, un dels seus objectius principals és la *normalització terminològica*.

La normalització terminològica és el procés d'estudi i fixació de les propostes més adequades per a denominar en català els conceptes nous, especialment els que arriben vehiculats amb denominacions d'altres llengües o amb formes que presenten alguna dificultat d'integració en el sistema lingüístic.

(TERMCAT, 2012)

Aquesta fixació de les noves propostes terminològiques és competència exclusiva del Consell Supervisor, un organisme col·legiat que està integrat de manera permanent per tres membres de l'IEC i dos especialistes del TERMCAT, a més d'altres membres adscrits i assessors puntuals designats a proposta de la direcció del TERMCAT o de la Secció Filològica de l'IEC. És per això que en la llengua catalana un terme es pot considerar *normalitzat* quan ha estat aprovat pel Consell Supervisor del TERMCAT. Ara bé, cal destacar que el fet que un terme hagi estat *normalitzat* no implica que sigui normatiu, ja que per ser-ho, hauria d'estar aprovat per la Secció Filològica de l'IEC.

Quan el Consell Supervisor *normalitza* un terme, realitza una operació que s'inclou en el *procés de normalització terminològica*, un procés que descriu Pierre Auger (1986) i que recull Vila (dir., 2007). Aquest procés presenta moltes simili-

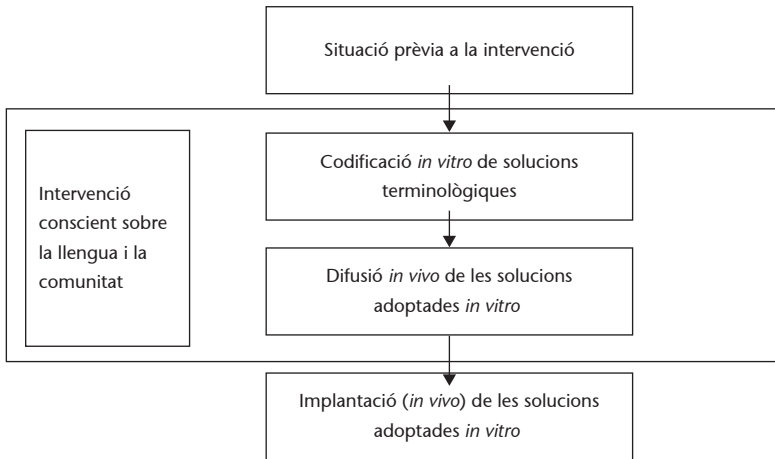
tuds respecte al que hem descrit quan hem parlat sobre el *procés de planificació lingüística*, però hi ha dues diferències bàsiques entre ambdós models. D'una banda, en el model glotopolític per definir la recerca cal que uns determinats agents socials identifiquin un problema com a tal, cosa que en el model plantejat per Auger (1986) no es dona. D'altra banda, el model terminològic basa el desenvolupament del procés en les activitats dutes a terme pels especialistes i per això diferència, per exemple, entre la fase de normalització i la de difusió, mentre que en la concepció del model glotopolític té un gran pes l'estructura institucional (Vila, dir., 2007, p. 31-32).

El model d'*aménagement terminologique* proposat per Auger consta de sis etapes. En primer lloc, la fase de recerca, que consisteix a identificar el projecte i la seva motivació, així com a realitzar el treball terminològic pertinent. En segon lloc, la fase de normalització, que, com apunta Vila (dir., 2007), es produeix *in vitro*, és a dir, en què els especialistes fixen les propostes denominatives, la qual cosa no vol dir que aquestes propostes estiguin presents en els usos dels parlants. En tercer lloc, la fase de difusió, durant la qual es divulguen les propostes triades. En quart lloc, la fase d'implantació, que consistiria en el pas del coneixement passiu a l'ús de les propostes normalitzades per part dels parlants. En cinquè lloc, l'avaluació i el control, tant del procés com dels resultats, i, finalment, l'actualització, si cal, d'acord amb les innovacions que puguin sorgir.

Es tracta, doncs, de determinar quin és el problema i de quina manera es pot solucionar per tal d'adoptar les mesures adequades. Un cop adoptades unes mesures determinades, es duen a la pràctica i s'avaluen, tant pel que fa al procés de les actuacions com al resultat obtingut, que pot ser satisfactori perquè s'ha posat solució al problema que ha motivat l'actuació o no, ja que pot ser que s'hagin de replantejar les actuacions. Tanmateix, per determinar si els resultats són satisfactoris, és necessari que ens fem una pregunta: quin era l'objectiu de les actuacions?

Vila (dir., 2007, p. 33) planteja una qüestió essencial sobre els objectius de les actuacions, i és que tant es pot voler establir sobre el paper una denominació per a un concepte concret en una determinada llengua, com modificar els usos lingüístics perquè la denominació seleccionada s'utilitzi de manera hegemònica. Nosaltres considerarem que un procés de normalització terminològica és reeixit quan s'aconsegueix modificar els hàbits dels parlants i, per tant, quan no només s'ha produït la codificació d'una proposta terminològica concreta, sinó també quan, un cop difosa, aquesta denominació ha estat acceptada pels destinataris que l'han d'utilitzar.

L'esquema 1, extret de Vila (dir., 2007, p. 35), exemplifica el procés descrit per l'autor:



ESQUEMA 1. Procés d'intervenció conscient sobre la llengua aplicat a la normalització terminològica.

Així doncs, en funció dels objectius del procés de normalització terminològica, l'anàlisi que caldrà fer per avaluar si els efectes del procés han estat un èxit serà diferent. Si els objectius estaven orientats a fixar un *corpus*, caldrà avaluar els productes terminològics elaborats. Si, per contra, l'objectiu del procés era aconseguir modificar els usos dels destinataris, caldrà analitzar la implantació de les solucions triades com a normatives, la qual cosa ens permetrà saber si les intervencions que han tingut lloc han aconseguit el seu objectiu, que era implantar una forma concreta, però no constituirà una anàlisi global de tot el procés, cosa que requeriria avaluar cadascuna de les fases, com ara la selecció del problema i la seva definició, les línies d'actuació, la posada en pràctica de les mesures previstes i els efectes del procés.

D'acord amb això, són moltes les anàlisis que es poden fer per avaluar el procés de normalització terminològica, tot i que nosaltres ens centrarem en l'anàlisi de la implantació en els usos escrits de les denominacions aprovades pel Consell Supervisor del TERMCAT en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica.

2.3. L'ANÀLISI DE LA IMPLANTACIÓ DE LES DENOMINACIONS NORMALITZADES

L'estudi de la implantació de la terminologia és encara avui una àrea gairebé inèdita a Europa. Els estudis sobre implantació terminològica es troben en procés de creixement i els antecedents de què disposem són força escassos. Els primers que van començar a interessar-se en aquesta línia d'investigació van ser autors

quebequesos com Heller *et al.* (1984) i Daoust (1995), però no va ser fins a l'any 2003 que Jean Quirion, reprenent les investigacions dels autors precedents, va proposar una metodologia científica d'avaluació de la implantació terminològica, línia que va continuar explorant a diverses publicacions del 2003 i el 2004. Quirion (2004) parla precisament de l'existència d'algunes temptatives per mesurar la implantació terminològica al llarg dels últims vint anys, concentrades sobretot al Quebec, a França i Israel, com les impulsades per la Délégation Générale à la Langue Française o l'Office Québécois de la Langue Française.

Els intents més remarcables són els promoguts des del Quebec i des de França. Pel que fa al Quebec, la seva particular situació sociolingüística, destaca Vila (dir., 2007), ha portat els terminòlegs, sociolingüistes i planificadors lingüístics a col·laborar de manera decidida, la qual cosa ha afavorit les iniciatives per estudiar la implantació terminològica, que s'han concretat en estudis com el de Heller *et al.* (1984) o el de Daoust (1995). Aquest darrer, per exemple, es proposa, a partir de diferents metodologies, analitzar els factors extralingüístics que determinen els processos de difusió i d'implantació de la terminologia en llengua francesa. Malgrat això, l'autor quebequès més important és, sens dubte, Quirion (2003; 2004), al qual ja hem fet referència, ja que insisteix en la necessitat de trobar «un protocole d'évaluation scientifique».

Pel que fa a França, Vila (dir., 2007) destaca el fet que l'interès per l'estudi de la implantació de la terminologia sorgeix a partir de les polítiques lingüístiques franceses de l'última dècada, l'actuació més important de les quals va ser la proclamació del francès com a «la langue de la République» el 1992 a la Constitució. Entre els estudis en l'àmbit terminològic a França, Quirion (2004) i Vila (dir., 2007) destaquen principalment els publicats a Depecker i Mamavi (1997), en els quals van participar especialistes com Guespin, Thoiron, Fossat, Chansou i Gouadec.

Els treballs nascuts d'aquesta iniciativa, aplegats en un volum publicat sota l'edició de Depecker i Mamavi (1997), són una mostra molt variada de possibles metodologies d'investigació quantitatives i qualitatives, que inclouen les enquestes amb qüestionaris i les entrevistes semidirigides, l'observació participant, el buidatge de fonts orals i fonts escrites, l'exploració de mitjans de comunicació, etc.

(Vila, dir., 2007, p. 42)

Depecker i Mamavi (1997) destaquen la importància que té el fet que els estudis d'alguns d'aquests autors tinguin una orientació fonamentalment sociolingüística, per la qual cosa inclouen la dimensió oral de la llengua, així com una reflexió profunda a l'entorn del concepte d'ús i de coneixement, a més de l'anàlisi i el buidatge de fonts escrites i altres procediments com l'exploració de mitjans de comunicació. Així, Guespin, del Groupe de Recherche en Terminologie de la

Universitat de Rouen, estudià els termes relatius a l'enginyeria genètica. Thoiron, del Centre de Recherche en Terminologie et Traduction, s'ocupà de l'estudi de la terminologia pròpia dels àmbits de la salut i la medicina a partir de l'anàlisi de corpus i d'entrevistes semidirigides i, a més, va insistir en la importància que té distingir entre l'ús d'un terme i el seu coneixement, que pot determinar-ne l'ús potencial. Fossat, del Centre de Dialectologie et de Linguistique de la Universitat de Tolosa II - Le-Mirail, estudià la terminologia de l'autodetecció aeroespacial. Chansou, del Laboratoire Lexicométrie et Textes Politiques, treballà sobre termes del món audiovisual i de la publicitat. En darrer lloc, Gouadec, del Centre de Recherche sur les Applications de l'Informatique à l'Enseignement des Langues de la Universitat de Rennes, va investigar sobre els termes informàtics.

Així doncs, malgrat tots aquests intents d'aproximació a l'estudi de la implantació terminològica, podem afirmar que es tracta d'una línia de recerca que no ha estat encara gaire explorada pels especialistes. Per això, l'interès per comprovar l'abast real de les polítiques de normalització terminològiques ha portat alguns investigadors a treballar en aquest camp al domini català. Ens referim a Vila (dir., 2007) i Montané (2007), que són els estudis més reeixits que s'han fet a Catalunya sobre implantació terminològica fins al moment. Amb tot, serà quan parlem sobre les diferents metodologies que es poden adoptar a l'hora d'abordar un estudi d'implantació terminològica quan aprofundirem en els enfocaments d'ambdós autors.

De fet, aquests estudis no són pas els darrers, sinó que una iniciativa sorgida a Irlanda basada en l'experiència de Vila (dir., 2007) ha estat l'última aportació a aquesta línia d'investigació. Aquest estudi irlandès presenta un model de *term planning* a partir de la bibliografia sobre la matèria i l'estudi de tres casos concrets, el TERMCAT (Catalunya), el Terminologocentrum (Suècia) i el Terminology Committee (Irlanda).

2.4. METODOLOGIA: ENTRE LA TERMINOLOGIA I LA SOCIOLINGÜÍSTICA

A l'hora d'abordar un estudi d'implantació terminològica, és a dir, de l'impacte que ha tingut la difusió d'unes determinades propostes de normalització terminològica, hom ha optat per aplicar dues metodologies diferents. D'una banda, hi ha estudis que apliquen una metodologia que prové de la lingüística de corpus, la qual cosa permet analitzar sobretot llengua escrita i àrees integrades per força usuaris. Aquesta és la metodologia utilitzada per Montané (2007), que intenta establir un mètode per analitzar sistemàticament la implantació de la terminologia especialitzada a partir de l'anàlisi d'un corpus de textos determinat, en el cas del seu estudi, de l'àmbit de les TIC. D'altra banda, hi ha estudis que apliquen una metodologia que prové de la sociolingüística i que permet analitzar tant llen-

gua escrita com oral en comunitats d'usuaris reduïdes. Vila (dir., 2007) aplica aquesta metodologia per estudiar la implantació de la terminologia esportiva en tres àmbits, l'esgrima, l'escalada esportiva i l'hoquei sobre herba.

En el primer cas, representat per l'estudi de Montané (2007), la metodologia que se segueix consisteix a seleccionar un corpus textual format per textos oficials i textos no oficials. D'aquest corpus textual, se n'extreu un corpus terminològic, és a dir, els termes dels quals s'analitzarà el grau d'implantació i que, per tant, no poden ser tots els termes normalitzats de l'àmbit seleccionat, sinó només aquells que apareixen documentats als textos prèviament seleccionats. Tot això amb els objectius d'analitzar, d'una banda, l'èxit o el fracàs de la implantació de determinades unitats terminològiques en llengua escrita i, d'altra banda, els factors que determinen si s'han implantat les propostes neològiques del TERMCAT o no, la qual cosa serveix com a base per establir una sèrie de criteris útils per assegurar que el procés de normalització tingui èxit, objectiu fonamental del treball de Montané (2007). Aquesta metodologia, que pot abastar àmbits molt grans i integrats per molts usuaris, ens permet obtenir bàsicament dades quantitatives sobre la implantació de la terminologia analitzada i, a partir de l'anàlisi d'aquestes dades, teoritzar sobre els possibles factors que determinen la implantació de la terminologia. Amb tot, cal tenir en compte que l'anàlisi d'un corpus textual pot no proporcionar-nos informació sobre la implantació de les unitats terminològiques analitzades en usos lingüístics reals, ja que hi intervenen mediadors lingüístics, correctors i, fins i tot, en textos no oficials, la pròpia consciència dels parlants.

En el segon cas, representat per l'estudi de Vila (dir., 2007), es concep l'anàlisi de la implantació terminològica com la verificació d'un pla d'actuació emmarcat dins d'un procés de recerca en ciències socials. És per això que els autors proposen una metodologia de treball elaborada *ad hoc* però inspirada en les etapes de recerca que estableixen els manuals clàssics de recerca en ciències socials, especialment les proposades per Quivy i Van Campenhoudt (2007). Es tracta, doncs, de valorar no només el grau d'implantació de la terminologia normalitzada, sinó també les actuacions, les accions i les conseqüències sociolingüístiques derivades d'un procés de normalització terminològica, per la qual cosa cal analitzar tant els usos lingüístics orals com els escrits, tenint sempre en compte la multiplicitat de formes que poden adoptar.

El procés per analitzar la implantació terminològica que es proposa, que és una de les principals aportacions per a l'estudi de la implantació que fa Vila (dir., 2007), consta de deu fases:

1. *Selecció de l'àrea*: per analitzar la implantació terminològica cal seleccionar una àrea terminològica concreta, que, segons Vila (dir., 2007), hauria de complir uns requisits mínims, com ara que l'àrea hagi estat objecte d'una actuació, que algunes de les denominacions siguin conflictives, que hi hagi hagut una certa di-

fusió de les formes normalitzades i que les dimensions de la comunitat d'usuaris siguin proporcionals als recursos de què disposa l'equip d'estudi.

2. *Caracterització de l'àrea seleccionada i de les polítiques aplicades*: és una fase crucial, ja que els estudis d'implantació d'aquest tipus pretenen conèixer els comportaments lingüístics d'un grup de persones. Per tant, cal caracteritzar acuradament el grup que serà objecte d'estudi, tant pel que fa a l'estructuració general de l'àrea com a l'organització sociolingüística i terminològica concreta. Així doncs, serà imprescindible aprofundir tant en aspectes generals (quins són els actors i les institucions que hi intervenen), com concrets (els usos lingüístics i les intervencions terminològiques aplicades anteriorment en l'àrea).

3. *Construcció d'un marc teòric i analític*: en tot treball de recerca cal fixar els marcs conceptuals i analítics que guiaran el treball per tal d'operativitzar els esforços de l'estudi, la qual cosa està relacionada amb la fixació dels objectius, que dependran en gran manera del model d'anàlisi que hàgim adoptat.

4. *Selecció de termes i de tècniques*: cal estudiar només aquelles propostes neològiques que resultin problemàtiques, ja que la major part de les propostes no plantegen cap problema d'implantació. Pel que fa a la selecció de tècniques, dependrà sobretot de les característiques de l'àrea seleccionada.

5. *Recollida de dades*: que es durà a terme durant les entrevistes pertinents.

6. *Tractament de les dades*: dependrà de la seva naturalesa i consistirà a convertir un conjunt de dades aplegades en un material analitzable.

7. *Anàlisi de les dades*: dependrà del tipus de dades de què disposem i dels objectius del treball.

8. *Redacció de l'informe i presentació a les entitats implicades*: cal que l'informe inclogui no només dades quantitatives, sinó també una valoració.

9. *Consideració de l'informe i inserció en l'avaluació del procés*: en funció dels resultats obtinguts, les entitats implicades podrien replantejar-se algunes de les actuacions i decisions preses fins al moment.

10. *Difusió dels resultats*: cal difondre els resultats obtinguts als professionals de la llengua, a la comunitat analitzada, etc. Els mitjans poden ser diversos i cal tenir en compte quins seran els destinataris.

Com hem pogut observar, ambdós estudis es plantegen, des de perspectives *a priori* força diferents, analitzar la implantació terminològica en un àmbit concret. El primer és eminentment terminològic i té l'objectiu d'obtenir dades quantitatives sobre la implantació d'unes determinades unitats terminològiques a partir d'un model d'anàlisi que es planteja la implantació en termes d'èxit o de fracàs segons una escala de valors. El segon pretén analitzar el comportament lingüístic d'una comunitat d'usuaris basant-se en els usos lingüístics orals i escrits dels individus que en formen part i, per tant, té en compte la dimensió social de la llengua i el seu funcionament.

Des d'aquest punt de vista, podem afirmar que els treballs que adopten un enfocament sociolingüístic analitzen la implantació d'una manera més àmplia, ja que es fixen tant en els usos orals com en els escrits, partint d'un coneixement profund de l'àrea terminològica i social, la qual cosa els permet determinar no només l'èxit o el fracàs d'una determinada unitat terminològica, sinó també, per exemple, les ideologies i representacions que envolten l'acceptació o el rebuig d'una forma i, en definitiva, l'evolució del corpus d'una llengua. De la mateixa manera, podríem afirmar, per tant, que els treballs que segueixen una perspectiva únicament terminològica marginen el fet social a l'hora de considerar l'evolució de la llengua.

Tot i que aquestes dues perspectives poden semblar molt allunyades entre si, Vila (dir., 2007) ens dona les claus necessàries per afirmar que l'enfocament de les anàlisis realitzades en estudis basats en la lingüística de corpus i els basats en la sociolingüística no són pas tan incompatibles com podria semblar abans de fer una anàlisi aprofundida. La diferència més important entre ambdues disciplines rau precisament en la manera de concebre la variació, ja que per als sociolingüistes la variació lingüística és fonamental per entendre els usos lingüístics dels usuaris, mentre que els terminòlegs, que durant anys han pres com a referència la teoria general de la terminologia d'Eugen Wüster (1998),⁵ en fan una valoració negativa, ja que per a ells la variació no és important per entendre el funcionament d'una llengua.

La sociolingüística planteja que la comprensió del sistema de la llengua exigeix, a més, que hom tingui en compte els usos reals de la població i, per tant, considera importants les representacions dels usuaris a l'hora d'entendre el funcionament i l'evolució del corpus de la llengua.

(Vila, dir., 2007, «Introducció»)

Ara bé, deixant de banda aquesta diferència, la terminologia i la sociolingüística comparteixen el fet que els seus estudis es basen en l'observació directa de les dades més que no pas en la simple teorització, i que aspiren a entendre el funcionament de la llengua. Noves perspectives sorgides de l'àmbit terminològic es plantegen la variació com un factor del qual s'ha de conèixer el funcionament, ja que exerceix un pes força important en les pràctiques dels usuaris. En definitiva, el fet que la llengua té una dimensió social que resulta cabdal per a tots aquells que aspiren a conèixer i entendre el seu funcionament és una creença totalment acceptada per la sociolingüística però que la terminologia tot just comença a explorar, i és en aquest sentit que Vila (dir., 2007) proposa una col·laboració entre ambdues disciplines.

5. Vegeu «El concepto de normalización», p. 3.

Així doncs, hauríem de tenir en compte una tercera possibilitat a l'hora d'abordar un estudi d'implantació terminològica, i és el fet de combinar els dos plantejaments anteriors, el que prové de la terminologia i el que prové de la sociolingüística. En aquest sentit, es podria dur a terme una anàlisi dels resultats de l'execució d'un pla de normalització terminològica en un àmbit concret combinant ambdues disciplines. Com afirma Vila (dir., 2007), un enfocament terminològic ens permetria esbrinar quin és l'abast real que han tingut les propostes neològiques elaborades pels especialistes, cosa que ens donaria peu a detectar els factors que determinen l'èxit o el fracàs d'aquestes propostes i, per tant, a establir criteris útils per assegurar l'èxit d'actuacions futures en matèria terminològica. A aquest enfocament podríem afegir-hi el de la sociolingüística, que ens permetria apropar-nos a l'acceptació o el rebuig, les valoracions i els canvis vers un pla de política lingüística i, en definitiva, quins són els canvis reals en els usos lingüístics de la població que generen les polítiques de normalització terminològica.

3. La implantació dels manlleus adaptats al català en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als restaurants de Gràcia i l'Eixample

Abans d'entrar en matèria i analitzar la normalització terminològica en aquest àmbit, la difusió de les formes normalitzades i la implantació d'aquestes en les pràctiques lingüístiques, cal delimitar què és el que entenem per gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica. De fet, sota aquesta etiqueta englobem tot un conjunt de restaurants que ofereixen gastronomia de procedències molt diverses, com el Marroc, Tunísia, Egipte, el Líban, Palestina, Síria, Turquia, l'Afganistan, Egipte o el Pakistan. Es tracta d'un conjunt de països situats al sud-oest d'Àsia i al nord del continent africà amb uns costums religiosos i unes ideologies que en ocasions difereixen molt d'un país a un altre, però que han arribat a Occident força barrejades entre si. De fet, tots aquests països, malgrat que amb diferències importants en molts àmbits, comparteixen una cultura gastronòmica que sobrepassa les fronteres territorials, ideològiques i religioses. Això fa, per exemple, que sovint no sapiguem de quin país provenen exactament plats com el *falàfel* o el *baganuix*.

Així doncs, a partir d'ara ens referirem a tot un conjunt de restaurants que comparteixen un aspecte, i és que les seves cartes inclouen uns plats determinats, de les denominacions dels quals analitzarem la implantació.

3.1. LA NORMALITZACIÓ TERMINOLÒGICA EN L'ÀMBIT DE LA GASTRONOMIA DEL PRÒXIM ORIENT I EL NORD D'ÀFRICA A CATALUNYA

La Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, té com a objectiu principal promoure la presència del català en tots els àmbits de la vida social. En la restauració això implica que, segons la normativa legal vigent des de l'any 1998, els

restaurants han d'oferir als seus clients les cartes de menjar i begudes almenys en català, tal com estableix l'apartat 3 de l'article 32.

Article 32

L'atenció al públic

1. Les empreses i els establiments dedicats a la venda de productes o a la prestació de serveis que desenvolupen llur activitat a Catalunya han d'estar en condicions de poder atendre els consumidors i consumidores quan s'expressin en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya.

2. El Govern de la Generalitat ha de promoure, amb mesures adequades, l'increment de l'ús del català en l'àmbit a què es refereix l'apartat 1.

3. La senyalització i els cartells d'informació general de caràcter fix i els documents d'oferta de serveis per a les persones usuàries i consumidores dels establiments oberts al públic han d'ésser redactats, almenys, en català. Aquesta norma no s'aplica a les marques, als noms comercials i als rètols emparats per la legislació de la propietat industrial.

(«Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística», DOGC, núm. 2553 (9 gener 1998))

A més, el 19 de juliol de l'any 2006 es va aprovar la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, l'article 34 del qual estableix una qüestió bàsica, que és el dret que tenen totes les persones, com a consumidores, de ser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que triïn, per tant, o en castellà o en català. És per això que els establiments tenen el deure d'oferir els seus serveis al públic en les llengües que la llei estableix.

Cal tenir també en compte que a la Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya, s'estableix com a requisit en les relacions de consum que el consumidor té dret a ser atès oralment i per escrit en la llengua oficial que triï. Això implica, per exemple, que la informació de caràcter fix com les cartes dels restaurants hagin d'estar disponibles tant en castellà com en català.

Per donar resposta a la gran quantitat de restaurants d'origen nord-africà i del Pròxim Orient que han proliferat a Catalunya durant els últims anys, el TERMCAT, que té l'objectiu de dotar la llengua catalana dels recursos necessaris en l'àmbit terminològic per al seu ús en qualsevol àmbit de la vida social, va emprendre l'any 2003 la iniciativa de normalitzar tota una sèrie de termes relacionats amb aquest tipus de gastronomia. A partir de diverses actuacions dutes a terme els anys 2003, 2004 i 2011, el TERMCAT ha normalitzat un total de vint-i-tres termes que s'agrupen dins del diccionari en línia *Gastronomia del Pròxim Orient*. Aquest diccionari conté les propostes denominatives en català per a termes propis de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica. Es tracta de termes normalitzats segons els criteris d'estandardització i de normalització dels especialistes del TERMCAT i dels experts consultats. L'objectiu és, per tant, normalitzar en català

conceptes propis d'altres territoris recentment introduïts en la cultura gastronòmica del país però força integrats ja en la realitat catalana.

La difusió de les propostes neològiques que formen part del diccionari *Gastronomia del Pròxim Orient* ha estat força escassa. L'esforç per difondre aquestes propostes denominatives es va vehicular a través d'una aplicació informàtica creada l'any 2006, Plats a la Carta. Així doncs, podríem dir que els termes normalitzats han tingut difusió a través d'aquesta aplicació, però el cert és que l'abast de les activitats per difondre aquesta aplicació ha estat també molt escàs.

La Direcció General de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears va crear l'aplicació Menú a la Carta l'any 2006, però després d'una adaptació tant de funcions com de continguts, es va posar en funcionament a Catalunya l'aplicació Plats a la Carta gràcies a l'aportació del TERMCAT i sota la direcció de la Secretaria General de Política Lingüística de Catalunya i el Consorci per a la Normalització Lingüística. Aquesta aplicació, integrada en el portal de Llengua Catalana de la pàgina web de la Generalitat, conté gairebé set mil registres per tal de facilitar la confecció de cartes de restaurants en català, i ofereix les denominacions normalitzades de plats i begudes en català i la seva traducció a altres llengües com l'anglès, l'italià, el francès, el castellà o l'alemany.

La difusió d'aquesta aplicació va consistir en la seva presentació a diferents actes públics dirigits al sector de la restauració, com la fira Exposerhs 2006 (Girona), la fira ExpoEbre 2006 (Tortosa) o el Fòrum Gastronòmic 2007 (Girona), així com a organismes i entitats implicats en el sector de la restauració, com el Gremi de Restauració de Barcelona —que inclou un enllaç a aquesta aplicació a la seva pàgina web—, la Confederació de Comerç de Catalunya o el Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya. A més a més, el Consorci per a la Normalització Lingüística es va proposar donar a conèixer l'aplicació als establiments del sector de la restauració a través de diferents activitats de dinamització dutes a terme des dels centres de normalització lingüística del territori, tot i que en la pràctica sembla que aquesta iniciativa no va acabar de quallar.

Pel que fa a la difusió al públic en general, el contingut terminològic de l'aplicació es pot consultar a l'Optimot, servei de consultes lingüístiques en línia de la Secretaria de Política Lingüística; al Cercaterm, el servei de consultes terminològiques en línia del TERMCAT; als repertoris terminològics de la col·lecció «Terminologia Oberta», i al diccionari en línia *Plats a la carta*.

Així doncs, la introducció de nous plats originaris del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica en la cultura gastronòmica de Catalunya va fer sorgir la iniciativa de proposar denominacions normalitzades per a aquests nous conceptes en català, sobretot d'aquells que presentaven algun problema d'integració en el sistema lingüístic. Amb tot, els esforços per difondre els materials terminològics derivats d'aquestes activitats de normalització van ser, en conjunt, poc reeixits i poc productius.

3.2. OBJECTIU DE LA RECERCA

L'objectiu principal d'aquest estudi és analitzar quin és l'estat d'implantació en els usos escrits d'algunes denominacions catalanes de l'àmbit de la gastronomia dels territoris del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica vuit anys després ser codificades i aprovades pel Consell Supervisor del TERMCAT.

Les hipòtesis de partida, fixades a partir del que es desprèn dels treballs anteriors sobre aquesta qüestió a Catalunya, són tres:

1. La difusió de les formes normalitzades a través dels materials terminològics elaborats, com els diccionaris i les bases de dades terminològiques, ha estat escassa.
2. L'ús de les formes proposades per denominar en català els conceptes propis de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica és, en general, baix o molt baix.
3. La diversitat de formes detectada està relacionada amb la influència d'altres llengües, tant de les llengües d'origen com de les llengües intermediàries, entre les quals el castellà i el francès.

3.3. L'ÀREA GEOGRÀFICA ANALITZADA

Per estudiar la implantació de la terminologia normalitzada en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica hem seleccionat dos districtes de la ciutat de Barcelona: Gràcia i l'Eixample. Aquesta tria es deu al fet que es tracta de dos dels districtes on la presència d'aquest tipus d'establiments és, segons el Directori de l'Ajuntament de Barcelona, més elevada.

D'una banda, el districte de Gràcia, situat gairebé al centre de la ciutat de Barcelona, limita amb els districtes d'Horta-Guinardó, Sarrià - Sant Gervasi i l'Eixample. A més a més, està integrat per diversos barris, com la Vila de Gràcia, que és el casc antic; el Camp d'en Grassot i Gràcia Nova; la Salut; el Coll, i Vallcarca i els Penitents. Amb tot, la gran majoria dels restaurants analitzats es troben situats a la Vila de Gràcia.

D'altra banda, el districte de l'Eixample, que es troba al bell mig de la ciutat, limita amb gairebé tots els districtes de Barcelona, com Ciutat Vella, Sant Martí, les Corts, Sants-Montjuïc, Sarrià - Sant Gervasi, Gràcia i Horta-Guinardó. Està format pels barris de Sant Antoni, la Nova Esquerra de l'Eixample, l'Antiga Esquerra de l'Eixample, la Dreta de l'Eixample, la Sagrada Família i el Fort Pienc. En aquest cas, però, els restaurants no es troben només en un dels barris, sinó que estan repartits entre Sant Antoni, l'Antiga Esquerra de l'Eixample, la Nova Esquerra de l'Eixample, la Dreta de l'Eixample i la Sagrada Família.

La relació de restaurants seleccionats per a l'estudi a partir de l'observació directa i de la consulta del directori d'establiments de restauració de l'Ajuntament de Barcelona s'inclou a la taula 1.

TAULA 1. *Restaurants seleccionats per a l'estudi*

<i>Gràcia</i>		<i>L'Eixample</i>
1. Afamia	16. Mesopotamia	1. Al Jaima
2. Al Waha	17. Nut	2. Aladdin
3. Alabina	18. Petra	3. Albarakah
4. Amélie	19. Rosa del Desierto	4. Ali Baba
5. Amir de Nit	20. Sannin	5. Amaltea
6. Amrit	21. Trabush	6. Bukra-xu
7. Anagrama	22. Ugarit	7. El Nilo
8. Askadinya	23. Ugarit	8. Kanduxe
9. Bella Istambul	24. Ugarit	9. La Dansa de les Mil i Una Nits
10. Efes	25. Yafa	10. Mediterrani
11. Equinox	26. Zeinab	11. Paris Condal
12. Equinox Sol	27. Zurna	12. Rafi
13. Karakala		13. Samra
14. Khan Kaffrun		14. Volubilis
15. Luna de Istambul		15. Xix Kebab

FONT: Ajuntament de Barcelona (Directori del Districte Municipal de Gràcia i Directori del Districte Municipal de l'Eixample) i observació directa.

3.4. METODOLOGIA EMPRADA PER ANALITZAR LA DIFUSIÓ I LA IMPLANTACIÓ TERMINOLÒGICA

Ja hem fet referència als tres enfocaments que es podrien adoptar a l'hora de dur a terme un estudi d'implantació terminològica, però ara hem de detallar la metodologia que hem seguit nosaltres per dur a terme el nostre estudi d'implantació terminològica en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica, una metodologia confeccionada a partir de les propostes metodològiques que fan Montané (2007) i, sobretot, Vila (dir., 2007).

En primer lloc, d'acord amb el procés d'anàlisi presentat per Vila (dir., 2007), hem seleccionat un àmbit per a l'estudi, tenint en compte que fos un àmbit en el qual hi hagués hagut una intervenció significativa. D'acord amb això, vam triar

l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica, perquè durant els anys 2003, 2004 i 2011 es van aprovar propostes neològiques per denominar en català els plats típics d'aquest tipus de cuina. A més, aquestes formes proposades van gaudir d'una certa difusió, ja que es va publicar el diccionari *Gastronomia del Pròxim Orient* i es va posar en marxa l'aplicació Plats a la Carta. Es tracta, a més, d'un àmbit pertinent, en el sentit que durant la darrera dècada ha gaudit d'un increment d'usuaris important fruit de l'arribada de ciutadans que emigraven dels seus països d'origen i que s'establien a Catalunya i, especialment, a la ciutat de Barcelona.

En segon lloc, vam procedir a fixar un marc teòric basat sobretot en els estudis precedents en l'àmbit català, que han estat molt útils perquè exemplifiquen els dos tipus de metodologies aplicades fins al moment en aquesta línia d'investigació.

En tercer lloc, seguint l'exemple de Vila (dir., 2007), hem seleccionat els termes d'estudi en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica. Cal tenir present que n'hi ha que són més problemàtics que d'altres i, per tant, que la seva anàlisi aportarà més dades que no pas l'anàlisi d'altres termes.

En quart lloc, hem dut a terme la recollida de dades, que ha consistit en l'observació directa de les cartes i els menús dels restaurants, cosa que ens ha permès constituir un corpus textual, les cartes dels restaurants que ofereixen gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als districtes de Gràcia i l'Eixample, evidentment totes les que estiguessin en català. En aquest punt, també hem dut a terme un seguit d'entrevistes personals que ens han facilitat l'obtenció de dades sobre la difusió de les noves propostes i els factors que determinen l'ús de les denominacions documentades. Aquesta metodologia d'observació directa de les formes utilitzades a les cartes i als menús dels restaurants és el que es coneix com a *paisatge lingüístic*. Alguns autors, entre els quals destaquen F. Xavier Vila, Vanessa Bretxa i Llorenç Comajoan (2012), parlen del *paisatge lingüístic* com un nou enfocament de recerca en l'àmbit lingüístic. Així doncs, l'estudi del paisatge consisteix a descriure la situació lingüística d'un àmbit concret, un territori o un país a través d'unes unitats d'anàlisi. En el nostre cas, es tracta de descriure aquest paisatge en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als restaurants de Gràcia i l'Eixample basant-nos en una unitat d'anàlisi: les cartes i els menús dels restaurants.

Hem descartat l'anàlisi d'un corpus textual massiu perquè l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica queda lluny dels mitjans de comunicació i, en conseqüència, calia una perspectiva més aviat sociolingüística.

En cinquè lloc, hem procedit a tractar les dades per poder-les analitzar i establir l'èxit o el fracàs de la implantació de cada unitat terminològica, així com els resultats obtinguts de les entrevistes ens han servit per elaborar les nostres con-

clusions sobre la difusió i, en menor mesura, sobre la diversitat denominativa documentada.

Hem de reconèixer que el procés d'anàlisi de la implantació terminològica proposada per Vila (dir., 2007) ha estat molt útil per fixar la nostra pròpia metodologia, però també que hi ha diferències força importants entre el nostre estudi i el de l'autor, ja que, tot i que en aquest estudi adoptem també una perspectiva sociolingüística, en el sentit que ens basem en l'observació directa i en la interacció amb els usuaris, nosaltres no hem fet una caracterització sociolingüística de l'àrea, ni hem estudiat les valoracions dels usuaris ni els usos orals, que són preocupacions essencials dels treballs de tipus sociolingüístic, ja que permeten explicar més àmpliament el canvi d'usos en terminologia i l'evolució del corpus de la llengua.

Amb tot, la decisió d'optar per una metodologia que es basés més en l'anàlisi d'un corpus escrit que en tots els àmbits que abasta l'anàlisi dels usos d'una comunitat d'usuaris reduïda, està fonamentada en motius pràctics més que no pas en la creença que aquesta sigui la millor metodologia per afrontar un estudi d'aquesta naturalesa. D'acord amb el que hem exposat, és evident que un estudi que combinés els enfocaments i les metodologies de la sociolingüística i de la terminologia seria molt més complet i enriquidor, ja que ens oferiria tant informació sobre la implantació de les unitats terminològiques com sobre els canvis reals en els usos lingüístics dels usuaris de la comunitat analitzada i, per tant, no obtindríem només dades quantitatives en relació amb l'èxit o el fracàs d'una determinada política de normalització terminològica, sinó també dades qualitatives que ens permetrien entendre el funcionament de la llengua i l'evolució del seu corpus.

3.5. CARACTERITZACIÓ DEL CAMP TERMINOLÒGIC

El sistema lingüístic canvia contínuament i s'adapta a la realitat social en la qual es desenvolupa, per tant, no és estrany que en un món globalitzat com l'actual sigui cada cop més freqüent el fenomen del préstec interlingüístic. Aquest fenomen, que permet ampliar el lèxic d'una llengua a partir de la incorporació al seu sistema lingüístic de formes manllevades d'altres llengües, és el que s'ha produït arran de la proliferació a certes zones de la ciutat de Barcelona de restaurants especialitzats en la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica (Fargas i Montes, 2005a, p. 13-14). Ara bé, en aquest cas es tracta d'un fenomen força complicat, ja que les formes manllevades provenen de territoris que, tot i que comparteixen una cultura gastronòmica de fons, presenten una gran diversitat lingüística i, per tant, les llengües d'origen que hem de tenir en compte són moltes.

Per donar compte de la gran diversitat lingüística d'aquests territoris prendrem com a referència Lewis (2009), autor d'una enciclopèdia que cataloga les

llengües del món. Pel que fa al nord d'Àfrica, cal que tinguem presents els territoris del Marroc, Tunísia i Egipte. Al Marroc, per exemple, la llengua oficial és l'àrab estàndard, però el dialecte que s'hi parla és l'àrab marroquí, que conviu amb el berber i el francès. També s'hi poden trobar unes altres llengües, com l'àrab judeo-marroquí, l'àrab hassaniyya o, fins i tot, el castellà. A Tunísia també són llengües oficials l'àrab estàndard i el francès, tot i que s'hi parla majoritàriament l'àrab tunisià. En el cas d'Egipte, la cosa encara es complica més, perquè la diversitat és més elevada. La llengua clarament majoritària és la variant dialectal de l'àrab egipci, però també s'hi parlen, entre d'altres, l'egipci oriental, l'alt egipci, l'egipci occidental, el domari, el grec, el kenuzi-dongola o el sa'idi, a més d'altres llengües i dialectes de l'àrab amb menys parlants.

Quant al Pròxim Orient, cal que ens fixem en el Líban, Síria, Turquia, l'Afganistan i el Pakistan. Al Líban la llengua oficial és l'àrab estàndard, però la llengua parlada és majoritàriament l'àrab siriolibanès, tot i que també s'hi parlen l'armeni, el francès, el kurd i l'anglès. A Síria, tot i que com a la resta de territoris la llengua oficial és l'àrab estàndard, la cosa es torna a complicar com en el cas d'Egipte, ja que hi conviuen moltes llengües. La més parlada és la variant àrab del siriolibanès, però també hi ha molt parlants de circassià, bedawi, armeni, assiri, àzeri, domari, kurd, siria i turaní. A Palestina, on les llengües oficials d'Israel són l'àrab estàndard i l'hebreu, s'hi parlen el bedawi, una variant levantina de l'àrab, i el domari. A Turquia la llengua oficial és el turc, una llengua altaica, però en la variant d'Istanbul. S'hi parlen també diferents dialectes de l'àrab, el bosnià, el circassià, el kurd i el zazaki. Finalment, a l'Afganistan i al Pakistan és on la diversitat lingüística es veu més clara. A l'Afganistan les llengües oficials són el persa i el paixtu, però s'hi parlen moltes més, i és que se n'han documentat més de cinquanta entre variants territorials del paixtu i d'altres llengües, com el dàric o el kurd. Al Pakistan, on les llengües oficials són l'urdú i l'anglès, s'hi parlen moltes més llengües en funció de la zona geogràfica. Entre aquestes llengües destaquen el sindi (reconegut com a cooficial), el panjabi, el paixtu o el persa.

Les llengües parlades en aquests territoris pertanyen a famílies lingüístiques molt diverses, ja que trobem llengües semítiques, altaiques, indoeuropees, afroasiàtiques, caucàsiques, etc. Amb tot, la llengua d'origen majoritària dels termes manllevats de l'àmbit de la cultura gastronòmica d'aquests territoris és l'àrab, una llengua semítica, i les seves variants dialectals, però també destaca el turc, que és una llengua altaica.

El cert és que, com observen Fargas i Montes (2005a, p. 14), les formes manllevades en aquest àmbit s'han difós a Catalunya a través de formes transcritas a partir del castellà, el francès o l'anglès, llengües que nosaltres considerarem intermediàries.

3.6. SELECCIÓ DELS TERMES D'ESTUDI

El nostre estudi es basa en els usos escrits i, per tant, en la selecció d'uns termes que seran objecte d'anàlisi pel que fa a la difusió de les formes proposades pel TERMCAT i a la seva implantació. Aquests termes de l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica són els que han estat aprovats pel Consell Supervisor del TERMCAT i els que s'inclouen tant al diccionari *Gastronomia del Pròxim Orient* com a l'aplicació Plats a la Carta.

Analitzarem quaranta-dues cartes de restaurants i per aquest motiu estudiarem només els termes que hi apareixen. Així doncs, han quedat fora de l'estudi termes com *harissa*,⁶ *tagín*,⁷ *bastela*⁸ o *banya de gasella*,⁹ perquè no els hem pogut documentar.

La resta de termes, un total de vint-i-tres, comptant els sinònims com a unitats d'anàlisi independents, els hem considerat idonis per analitzar-ne la implantació. Es tracta de termes problemàtics per diferents factors. En primer lloc, perquè provenen de l'àrab o el llatí, que tenen un alfabet diferent que el català, per la qual cosa la integració d'aquestes formes comporta complicacions evidents. En segon lloc, perquè la gran variació dialectal de l'àrab, llengua d'origen de la majoria dels termes, i la pressió d'altres llengües intermediàries com el castellà o el francès pot determinar l'ús de formes diferents a les normalitzades. Finalment, perquè, tot i que hi hagi formes que poden semblar menys problemàtiques, l'anàlisi del conjunt ens pot ajudar a establir factors decisius en la tria de formes.

A més a més, després d'analitzar la implantació d'aquests termes, afegirem unes altres formes que, tot i que no han estat encara adaptades pel TERMCAT, apareixen amb molta freqüència a les cartes, cosa que ens pot donar informació sobre quines haurien de ser en el futur les actuacions en matèria de normalització en aquest àmbit.

A la taula 2 s'inclouen els termes normalitzats pel TERMCAT dels quals hem analitzat la implantació.

6. Salsa espessa i picant que es prepara amb bitxo, oli, all i herbes aromàtiques, i que s'utilitza especialment com a condiment per al cuscús, típica del nord d'Àfrica i del Pròxim Orient.

7. Plat de ceràmica o de fang cuit, proveït d'una tapadora cònica del mateix material, que s'utilitza en la cuina del nord d'Àfrica.

8. Pastís de pasta de full típic del Marroc, farcit tradicionalment de carn de colomí, ametlles i espècies, que se serveix empolsat de sucre i canyella, i que es menja com a plat principal.

9. Pastisset amb forma de mitja lluna farcit amb una pasta d'ametlles aromatitzada amb aigua de flors de taronger, originari del Magrib.

TAULA 2. *Termes seleccionats per a l'estudi, origen, equivalències en altres llengües i definició*

	<i>Català</i>	<i>Origen</i>	<i>Equivalències</i>	<i>Definició</i>
1	Babaganuix	Àrab egipci i siriolibanès	es baba ghannuj fr baba ghannouge fr baba ghannouj fr caviar d'aubergines en baba ganooj en baba ganoush	Puré d'albergínies escalivades, generalment condimentat amb all, llimona, oli d'oliva i tahina, típic del Pròxim Orient.
2	Baclaua	Turc	es baclava es baklava fr baklava en baclava en baklava	Pastisset de pasta de full farcit de festucs, nous o ametlles i cobert de mel, típic de Turquia i dels països del Pròxim Orient.
3	Briuat	Àrab	fr briouat en briouat	Pastisset de pasta de full farcit generalment d'ametlles, fregit i cobert de mel, típic del Marroc.
4	Búrgul	Nou àrab estàndard i turc	es bulgur es burghul fr boulghour fr burgul en bulgur	Blat precuinat al vapor, assecat, parcialment decorticat i triturat, molt utilitzat en la cuina del Pròxim Orient.
5	Durum	Turc	es dürüm fr dürüm it dürüm en dürüm	Entrepà en forma de rotlle elaborat amb una base rodona i molt fina de pa alís amb la qual s'emboiquen ingredients diversos, generalment carn cuïta i hortalisses crues, acompanyats sovint d'una salsa picant, típic de Turquia.
6	Dóner kebab	Turc	es doner kebab fr doner kebab en doner kebab	Carn marinada, generalment de be, que es cou en un ast vertical que es fa girar, i que se serveix tallada a tires, sovint com a farciment d'entrepà, típica del Pròxim Orient.
7	Falàfel	Àrab col·loquial, concretament dels dialectes egipci, libanès, palestí o siri	es falafel es felafel fr falafel fr felafel en falafal en falafel en felafel	Pilota de forma aplanada i molt especiada que s'elabora amb pasta de cigrons, típica del Pròxim Orient.

	<i>Català</i>	<i>Origen</i>	<i>Equivalències</i>	<i>Definició</i>
8	Fatuix	Àrab col·loquial i dialectal	es fattush es fatush fr fatouche fr fattouche en fatoush en fattoush	Amanida elaborada amb hortalisses fresques, generalment tomàquet, enciam, cogombre i ceba, i amb trossos de pa de pita torrats o fregits, que es condimenta amb oli d'oliva, suc de llimona o vinagre, menta i julivert, típica del Pròxim Orient.
9	Harira	Àrab. És típic del Marroc	es harira fr harira en harira	Sopa espessa i consistent típica del Magrib que se sol elaborar amb cigrons, llenties, carn i verdures, i que es menja especialment durant el ramadà.
10	Hummus	Turc o àrab	es hummus es humus fr hommos fr hoummos en hoummos en hummus en humus	Purè de cigrons que se sol condimentar amb llimona, tahina, alls, oli d'oliva i julivert, típic del Pròxim Orient.
11	Kebab	Turc	es kebab fr kébab en kebab	Broqueta feta amb trossos de carn, generalment de be, intercalats amb verdures, marinada i preparada a l'estil de la cuina de la Mediterrània oriental.
12	Kebe	Àrab siriolibanès	es kebbe es kibba fr kebbe fr kibbeh en kebbe en kibba en kibbeh	Mandonguilla, generalment de forma ovalada, elaborada amb una pasta de búrgul i carn capolada de xai condimentada amb espècies, ceba i pinyons, que es menja fregida, crua o bé cuita al forn, típica del Pròxim Orient.
13	Kefta	Àrab siriolibanès	es kafta es kefta fr kafta fr kefta en kofta	Pilota feta de carn picada, formatge o verdures, condimentada amb espècies, típica del Pròxim Orient i de l'Índia.

	<i>Català</i>	<i>Origen</i>	<i>Equivalències</i>	<i>Definició</i>
14	Làban	Àrab	es laban es leben fr laban fr leben en laban en lebban en leben	Iogurt obtingut a partir de llet acidificada, típic del Pròxim Orient i del nord d'Àfrica.
15	Mutàbal	Àrab	es mutabal es mutabbal fr moutabal fr moutabbal en mutabal en mutabbal	Purè d'albergínes escalivades, generalment condimentat amb all, llimona, oli d'oliva i tahina, típic del Pròxim Orient.
16	Pa de pita	Grec i àrab	es pan de pita fr pain pita en pita bread en pitta bread en pocket bread	Pa de forma rodona o ovalada, molt prim i buit, que s'obre com una butxaca i pot omplir-se amb ingredients diversos, típic de la Mediterrània oriental i del Pròxim Orient.
17	Pita	Grec i àrab	es pita fr pita fr pitta en pita en pitta	Pa de forma rodona o ovalada, molt prim i buit, que s'obre com una butxaca i pot omplir-se amb ingredients diversos, típic de la Mediterrània oriental i del Pròxim Orient.
18	Tabule	Àrab	es tabbule es tabule es tabulé fr tabboulé fr taboulé en tabbouleh en tabouleh	Amanida feta amb búrgul o cuscús, tomàquet, ceba, julivert i menta, que s'amaneix amb oli d'oliva i suc de llimona, originària de Síria i el Líban.
19	Tagín	Grec adaptat a l'àrab	es tajin fr tajine en tagine en tajine	Estofat, generalment de carn o peix amb verdures, típic del nord d'Àfrica.
20	Tahina	Àrab	es tahina fr tahin fr tahina fr tahini en tahina en tahini	Mantega de sèsam, típica del Pròxim Orient.

	<i>Català</i>	<i>Origen</i>	<i>Equivalències</i>	<i>Definició</i>
21	Xabàkia	Àrab	es shebbakia fr chabbakia fr chebbakia fr haloua chebbakia en halwa shebakia en shabakia en shebakia	Pastisset amb forma de cinta, trena o llaç, típic del Magrib, fregit amb oli i posteriorment recobert amb mel i decorat amb sèsam, que es menja especialment durant el ramadà.
22	Xauarma	Probablement turc	es chawarma es shawarma fr chawarma fr shawarma en shawarma	Carn marinada, generalment de be, que es cou en un ast vertical que es fa girar, i que se serveix tallada a tires, sovint com a farciment d'entrepà, típica del Pròxim Orient. Per extensió, entrepà que se'n fa, generalment amb pa de pita.
23	Xix kebab	Turc	es shish kebab fr chiche-kébab en shish kebab	Broqueta feta amb trossos de carn, generalment de be, intercalats amb verdures, marinada i preparada a l'estil de la cuina de la Mediterrània oriental.

FONT: *Dossiers de normalització del TERMCAT.*

3.7. RESULTATS: ANÀLISI DE LES DADES

Pel que fa a l'anàlisi de les dades, haurem de distingir dos grans blocs. D'una banda, l'anàlisi de les entrevistes, que ens donarà informació sobre les percepcions dels usuaris sobre el procés de difusió de les formes proposades, i, d'altra banda, el buidatge de les cartes i els menús dels establiments, que ens permetrà establir l'èxit o el fracàs de la implantació de les unitats terminològiques proposades pel TERMCAT, que estarà, sens dubte, relacionat amb la difusió que s'hagi fet d'aquesta nova terminologia, és a dir, amb els coneixements que tinguin els usuaris de les formes proposades.

3.7.1. Anàlisi de les dades: la difusió

L'abast de la difusió dels termes normalitzats pel TERMCAT, basant-nos en les entrevistes realitzades als restaurants que ofereixen gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als districtes de Gràcia i l'Eixample, ha estat nul. Cap dels

entrevistats té constància del fet que hi hagi hagut cap intent de normalització dels termes propis de la cuina del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica. Així doncs, els esforços de difusió han passat desapercebuts, la qual cosa ens porta a pensar que les formes implantades en l'ús no deuen ser pas «difoses», sinó més aviat «coincidents». Els usuaris també desconeixen els recursos que hi ha a Internet, com el diccionari *Gastronomia del Pròxim Orient* o l'aplicació Plats a la Carta per elaborar les cartes dels restaurants en català. Fins i tot algun informant s'ha queixat perquè, tot i que forma part del Gremi de Restauració de Barcelona, no ha rebut cap assessorament a l'hora d'elaborar la seva carta en català ni cap informació relativa a la normalització dels termes propis d'aquesta gastronomia, cosa que demostra l'interès del sector per utilitzar la terminologia d'aquest àmbit en català.

Els informants declaren que ells mateixos s'han encarregat de la confecció de les cartes, ja que ignoren no només l'existència de recursos terminològics, sinó també el fet que existeixin termes en català per denominar els plats que serveixen, per la qual cosa fan una transcripció a l'alfabet llatí a partir de la pronunciació del terme en la seva llengua d'origen o en les adaptacions d'altres llengües com el castellà, l'anglès o el francès. Aquesta desconeixença per part del sector és un factor decisiu, ja que com poden els restaurants utilitzar els termes normalitzats si desconeixen que hi hagi hagut una fixació d'aquests termes en català?

Les dades que es desprenen d'aquestes entrevistes ens fan pensar que els esforços de difusió desenvolupats per la Direcció General de Política Lingüística, el Gremi de Restauració de Barcelona, la Cambra de Comerç de Barcelona i el Consorci per a la Normalització Lingüística no han tingut cap impacte en el sector al qual anaven dirigits, almenys en el cas dels restaurants del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica.

D'acord amb la difusió vista, no podem esperar que els resultats que es desprenguin de l'anàlisi de les cartes i els menús dels restaurants siguin gaire esperançadors quant a l'èxit en la implantació de les formes proposades pel TERMCAT, ans tot el contrari.

3.7.2. Anàlisi de les dades: la implantació dels termes analitzats i les variants documentades

A la taula 3 s'inclouen les variants denominatives documentades durant la recerca a partir de l'observació directa de les cartes i els menús dels restaurants.

TAULA 3. *Termes analitzats i variants denominatives documentades*

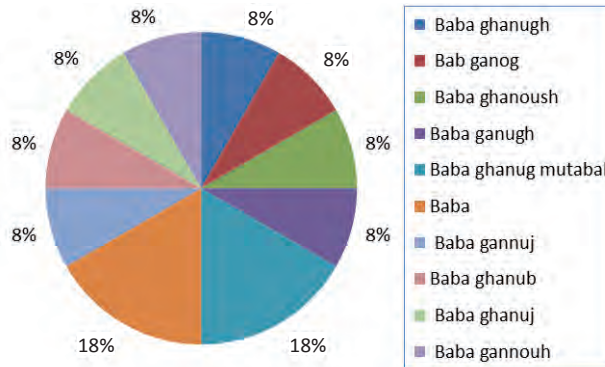
	<i>Terme</i>	<i>Denominacions documentades</i>
1	Babaganuix	a) <i>Baba ghanugh</i> b) <i>Bab ganog</i> c) <i>Baba ghanoush</i> d) <i>Baba ganugh</i> e) <i>Baba ghanug mutabal</i> f) <i>Baba</i> g) <i>Baba gannuj</i> h) <i>Baba ghanub</i> i) <i>Baba ghanuj</i> j) <i>Baba gannouh</i>
2	Baclaua	a) <i>Baklawa</i>
3	Briuat	a) <i>Briouat</i>
4	Búrgul	a) <i>Burgul</i> b) <i>Burgol</i>
5	Durum	a) <i>Dürüm</i> b) <i>Durum</i>
6	Dóner kebab	a) <i>Döner kebap</i> b) <i>Döner kebab</i>
7	Falâfel	a) <i>Falafel</i>
8	Fatuix	a) <i>Fatuch</i> b) <i>Fattouch</i> c) <i>Fattush</i> d) <i>Fatoush</i> e) <i>Fatush</i> f) <i>Fattuix</i> g) <i>Fat-tush</i> h) <i>Fattoush</i> i) <i>Fattux</i>
9	Harira	a) <i>Harira</i>
10	Hummus	a) <i>Hommos</i> b) <i>Homos</i> c) <i>Humos</i> d) <i>Humus</i> e) <i>Hummus</i>

	<i>Terme</i>	<i>Denominacions documentades</i>
11	Kebab	a) <i>Kebap</i> b) <i>Kabab</i> c) <i>Kebab</i>
12	Kebe	a) <i>Kibbeh</i> b) <i>Kibe</i> c) <i>Kebbe</i> d) <i>Kib-bi</i> e) <i>Kubeh</i> f) <i>Kebba</i> g) <i>Kebe</i>
13	Kefta	a) <i>Kafta</i> b) <i>Kofte</i> c) <i>Köfte</i> d) <i>Kefta</i>
14	Làban	a) <i>Labne</i> b) <i>Labné</i> c) <i>Laban</i> d) <i>Labni</i> e) <i>Làban</i>
15	Mutàbal	a) <i>Mutabal</i> b) <i>Mutabbal</i> c) <i>Mutàbbal</i> d) <i>Baba ghanug mutabal</i> e) <i>Mutabel</i>
16	Pa de pita	a) <i>Pa de pita</i>
17	Pita	a) <i>Pita</i>
18	Tabule	a) <i>Tabbule</i> b) <i>Tabulé</i> c) <i>Tabbuli</i> d) <i>Ta-bu-li</i> e) <i>Tabuleh</i> f) <i>Tabule</i>
19	Tagín	a) <i>Tajen</i> b) <i>Tajine</i> c) <i>Tajin</i>
20	Tahina	a) <i>Tahina</i>

	<i>Terme</i>	<i>Denominacions documentades</i>
21	Xabàkia	a) <i>Chebabakia</i>
22	Xauarma	a) <i>Shawarma</i> b) <i>Sawarma</i> c) <i>Sha-war-ma</i>
23	Xix kebab	a) <i>Sis kebab</i> b) <i>Sis kebap</i> c) <i>Sish-kebab</i> d) <i>Xix kabab</i> e) <i>Xix kebab</i>

3.7.2.1. Babaganuix

Les dades obtingudes a partir de l'anàlisi de les cartes i els menús dels restaurants mostren que no hi ha una forma predominant per escriure en català el terme *babaganuix*, sinó que hi ha fins a deu variants denominatives en concurrència. Aquesta gran variació respon als intents dels usuaris de transcriure la forma àrab per designar aquest plat, que, segons els *dossiers de normalització* del TERMCAT,¹⁰ és *bābā ḡannūj*, que sembla que no prové de l'àrab clàssic.



(Nre. d'ocurrències: 12)

GRÀFIC 1. Denominacions documentades per a *babaganuix*.

10. A partir d'ara DN.

El terme *bābā ġannūj*, que segons els DN és un compost de *bābā* 'pare' i *ġannūj* 'gemegós', 'consentit' o 'aviciat', va ser adaptat al català com a *babaganuix*. Així doncs, es va preferir eliminar la *j* final, tot i que era més propera a la transcripció de l'àrab, ja que es considerava insòlita en català. Veiem, però, com dues de les formes documentades, *baba gannuj* i *baba ghanuj*, inclouen aquesta *j* final. De la mateixa manera, es va apostar per unificar els dos formants del mot, cosa que sembla que en els usos no ha tingut repercussió. De fet, és possible que per als autors de la proposta el mot estigui ja lexicalitzat, però pel que hem pogut documentar, la consciència de l'etimologia del mot en àrab és encara prou forta entre els usuaris de la terminologia, que són, generalment, originaris del Pròxim Orient o el nord d'Àfrica. De fet, gairebé el 100 % de les formes documentades consten dels dos formants i, en tots els casos, separats. L'única excepció és *baba*, que podríem considerar una abreviatura del terme. És cert, però, que altres criteris aplicats per a la tria de la denominació catalana, com la reducció de la geminació de *n*, tal com es prescriu a l'IEC (1990), sí que es donen en la gran majoria de casos. De fet, una de les excepcions és *baba gannuj*, que és un calc de la transcripció de l'àrab.

Amb tot, les formes que hem documentat són molt més properes a les triades en altres llengües de referència, com el castellà (*baba ghanuj*), el francès (*baba ghannouge* o *baba ghannouj*) o l'anglès (*baba ganooj* o *baba ganoush*), que no pas a la forma proposada en català, cosa que és molt evident en formes com *baba ghannoush*, per exemple.

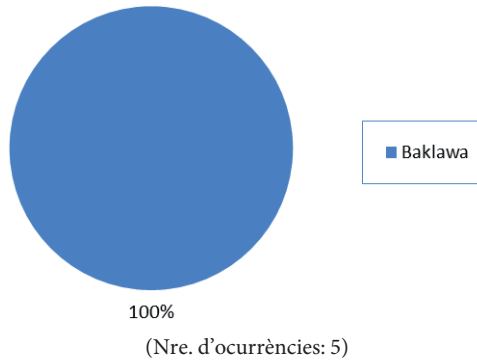
A l'hora d'analitzar l'absència de la forma normalitzada *babaganuix* en les cartes i els menús analitzats, cal tenir en compte un parell de consideracions. D'una banda, el fet que l'adaptació del mot al català sembla estar pensada per implantar-se entre catalanoparlants. D'altra banda, l'escassa difusió dels materials terminològics posa en evidència el fet que els usuaris de la terminologia no coneixen la forma normalitzada i, per tant, el que es pot afirmar és que l'adaptació que en fan els usuaris de manera espontània sembla no portar cap a la forma *babaganuix*.

L'anàlisi de les dades ens mostra que avui dia hi ha una gran variació denominativa representada per formes que presenten els dos formants separats i que apareixen escrites amb grafies molt diferents a les proposades pel TERMCAT.

En aquest cas, doncs, la proposta del TERMCAT no ha reeixit. El fet que hi hagi tanta variació i la naturalesa de les formes documentades fa que no puguem ser gaire optimistes pel que fa a una possible implantació d'aquí a pocs anys.

3.7.2.2. Baclaua

L'anàlisi de les denominacions documentades per al terme *baclaua* ens indica que la denominació proposada pel TERMCAT no s'utilitza, ja que en el 100% dels casos hem documentat l'ús d'una altra forma, *baklawa*.



GRÀFIC 2. Denominacions documentades per a *baclaua*.

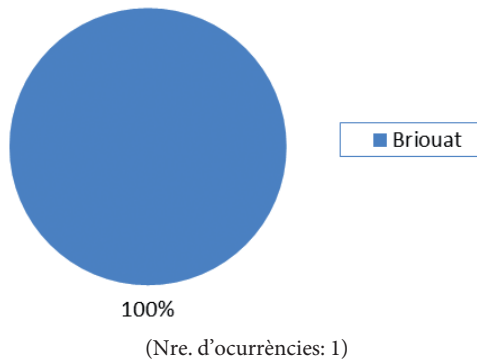
El criteri adoptat pel TERMCAT a l'hora d'adaptar aquest terme al català és el que prescriu l'IEC (1990), és a dir, la transformació de *w* en *u* i de *k* en *c*. Aquests criteris són, en general, els mateixos que s'han aplicat en l'adaptació del terme en unes altres llengües com el castellà (*baclava*), el francès (*baklava*) i l'anglès (*baclava*). Els *baclaua*, però, són pastissos que, tot i que es coneixen i es consumeixen a tota la zona del Pròxim Orient, són originaris de Turquia. Per tant, tot i que, segons els DN, la pronunciació original del mot en àrab seria *baqlāwa*, que ha estat la forma que ha servit com a referència per a l'adaptació catalana, la pronunciació que prové del turc i de l'hebreu seria *baklava*, amb labiodental. Per això en altres llengües s'ha optat per oferir també les formes *baclava* i *baklava*. En l'adaptació al català, però, es va prendre com a referència la pronunciació original de l'àrab, que hem pogut documentar que no és la més estesa. És per això que la forma catalana que substitueix *w* per *u* no l'hem pogut trobar en cap ocasió, i és que no reflecteix la pronunciació de la labiodental.

La forma proposada pel TERMCAT, doncs, de moment encara no s'ha implantat en l'ús, però un factor important, que es donarà també en altres termes, és l'escassa variació denominativa. Enfront de termes que presenten fins a deu variants, per a aquesta denominació només n'hem documentat una. Per tant, sembla que la forma proposada pel TERMCAT no s'utilitza simplement perquè es desconeix, cosa que podria facilitar una futura implantació si se'n fes una bona difusió,

malgrat que la denominació proposada no reculli la pronunciació del terme més estesa entre els usuaris.

3.7.2.3. Briuat

Aquest terme, que designa un pastisset de pasta de full fregit i cobert de mel típic del Marroc, l'hem pogut documentar una sola vegada i, evidentment, en un restaurant de cuina marroquina.



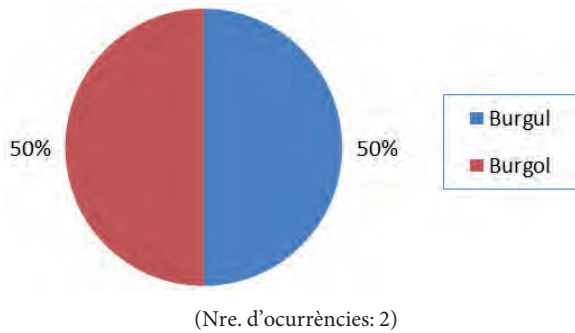
GRÀFIC 3. Denominacions documentades per a *briuat*.

Aquest terme, que segons els DN prové de la forma *briuat* de l'àrab marroquí o magribí, en l'única ocasió en la qual l'hem documentat no ha estat amb la forma proposada pel TERMCAT, *briuat*, sinó amb la forma *briouat*, que sembla que és un manlleu de l'adaptació francesa del terme, *briouat* en ambdós casos.

Així doncs, tot i que no tenim dades prou representatives per parlar sobre la implantació d'aquest terme en general, podem afirmar que en els restaurants analitzats el terme *briuat* no s'ha implantat, sinó que s'utilitzen les formes triades en unes altres llengües com el francès o l'anglès i, per tant, que les llengües intermeditàries han tingut un paper força important en la seva adaptació.

3.7.2.4. Búrgul

El terme *búrgul* no l'hem documentat en gaires ocasions, ja que s'utilitza com a base d'altres plats com el *tabule* o la *kebe*, cosa que dificulta que aparegui a les cartes dels restaurants com a plat independent. Malgrat això, tot i que no hem documentat en cap ocasió la forma *búrgul*, sí que hem pogut documentar altres formes com *burgul* i *burgol*.



GRÀFIC 4. Denominacions documentades per a búrgul.

Aquest terme, que s'utilitza tant en turc com en àrab, a Catalunya sembla que l'hem pres de la forma plana de l'àrab *burġul*, mentre que en unes altres llengües s'ha pres com a referència la forma turca *bulgur*. És per això que en castellà, francès o anglès trobem *bulgur*, *boulghour* i *bulgur*, respectivament.

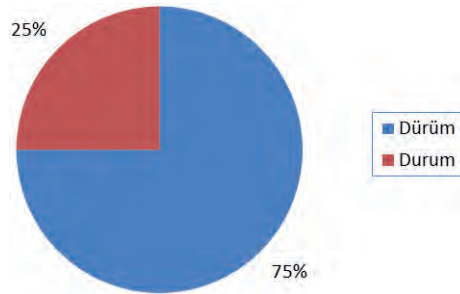
Pel que fa a les formes documentades, cal destacar dos aspectes fonamentals. D'una banda, el fet que la forma més semblant al català sigui *burgul*, sense accent, tot i que és plana, pot respondre a l'absència sistemàtica d'accentuació que s'observa a la major part de les cartes analitzades i que pot estar motivada pel fet que es designa amb un mateix terme el plat en castellà, en català i en anglès. D'altra banda, la forma *burgol* és probable que estigui motivada per la influència de la pronunciació siriolibanesa del terme, que segons els DN és *bérghol*, una forma que s'allunya de la pronunciació de l'àrab estàndard.

En el cas de *búrgul*, doncs, no podem parlar d'implantació, però el fet que la variació sigui tan reduïda és un factor important a tenir en compte, ja que pot facilitar la implantació de la forma proposada pel TERMCAT. De moment, però, les formes documentades semblen provenir d'adaptacions fetes a partir de les llengües intermediàries.

3.7.2.5. Durum

La forma *dürüm* és la denominació més freqüent, ja que la trobem en un 75 % dels casos, mentre que la forma proposada pel TERMCAT, *durum*, només en un 25 %.

Segons els DN es tracta d'un terme d'origen turc, *dürüm*, i és per això que l'hem documentat bàsicament en els restaurants turcs, que l'han adaptat d'aquesta manera tan característica. Això no obstant, també hem trobat la forma *durum*, però només en restaurants d'altres tipus, com un siriolibanès, per la qual cosa s'entén que opti per la forma *u* i no per la forma *ü* [y], que l'àrab no té.



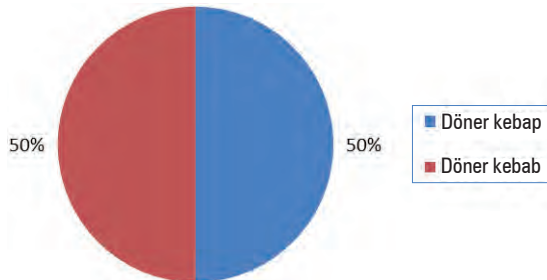
(Nre. d'ocurrències: 4)

GRÀFIC 5. Denominacions documentades per a *durum*.

En aquest cas, per tant, no podem parlar d'implantació, però almenys sí de presència de la forma proposada pel TERMCAT, que es deu al fet que coincideix amb la forma àrab i, per tant, aquesta devia ser la més estesa abans que el TERMCAT la proposés com a normalitzada.

3.7.2.6. Dóner kebab

L'anàlisi dels resultats obtinguts de l'observació de les cartes i els menús mostra un predomini de les variants *döner kebab* i *döner kebab* sobre la forma proposada pel TERMCAT *dóner kebab*, que no hem pogut documentar en cap ocasió.



(Nre. d'ocurrències: 2)

GRÀFIC 6. Denominacions documentades per a *döner kebab*.

Amb tot, cal matisar acuradament aquests resultats. En primer lloc, segons els DN, *dóner kebab* és la denominació turca del que en àrab s'anomena *xauarma*. És per aquest motiu que, de la mateixa manera que en el terme *durum*, predomina la grafia *ö* en les formes documentades. De fet, només hem trobat el terme a les cartes i als menús dels restaurants turcs analitzats, ja que a la resta es prefereix

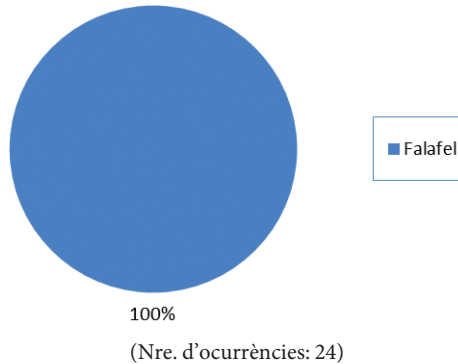
utilitzar la forma *xauarma*. Per tant, per analitzar aquest terme ens basem en una mostra molt reduïda.

En segon lloc, és evident que les formes documentades són adaptacions de la forma turca *döner kebab*, de la qual trobem les variants denominatives *kebab* o *kebab*, amb una sonora o una sorda finals. Això respon al fet que l'arrel d'origen turc és *kebab*, però la forma arabitzada, en canvi, és *kebab*. I és aquesta la que s'ha pres com a referència a l'hora d'adaptar el terme al català.

Les dades recollides no permeten, per tant, parlar d'implantació en aquest cas, ja que les formes influïdes pel turc són les úniques utilitzades.

3.7.2.7. Falàfel

La forma *falàfel* és l'única documentada per denominar en català el plat que, segons els DN, en àrab s'anomena *falāfil*.



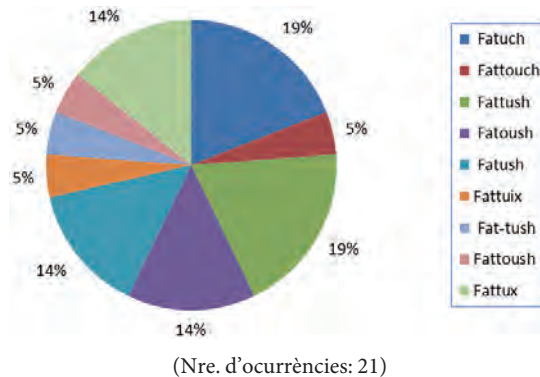
GRÀFIC 7. Denominacions documentades per a *falàfel*.

De fet, malgrat que la pronunciació en àrab clàssic sigui *falāfil*, a nosaltres ens ha arribat la pronunciació col·loquial dels dialectes libanès, egipci, palestí o sirí, en els quals la *i* àtona sona gairebé com una *e*. És per això que la forma amb *e* és l'única documentada i també l'adoptada en unes altres llengües com el castellà, el francès o l'anglès.

El fet que no s'hagi documentat la forma *falàfel* i, per tant, que la implantació del terme sigui nul·la, es pot deure, però, a l'absència sistemàtica d'accentuació, que és un fenomen que afecta la gran majoria de les cartes analitzades, ja que utilitzen la mateixa forma per al castellà i l'anglès, que o bé no tenen accents, o bé no accentuen aquest mot en concret. Això ens fa pensar, doncs, que l'absència de la forma *falàfel* es deu al fet que els usuaris desconeixen la proposta del TERMCAT i, a més, que utilitzen com a referència unes altres llengües com el castellà, el francès i l'anglès.

3.7.2.8. Fatuix

El gràfic permet constatar el fet que a cap de les cartes analitzades hem documentat l'ús de la forma proposada pel TERMCAT. Les formes que més s'hi assemblen, *fattuix* i *fattux*, les hem documentat en pocs casos. Mentre que les més freqüents són *fatuch* i *fattush*.



GRÀFIC 8. Denominacions documentades per a *fatuix*.

En aquest cas crida l'atenció la gran variació denominativa del terme, i és que hem documentat fins a nou variants diferents en concurrència del terme que el TERMCAT proposa adaptar al català com a *fatuix*. Per tant, és complicat establir una tendència que determini l'ús d'aquestes formes.

La major part de les variants documentades sembla que estan influïdes per unes altres llengües, com ara les formes *fatoush* o *fattoush*, que són clarament una barreja de la transcripció francesa (*ou*) i la anglesa (*sh*). També hi ha unes altres formes, com *fattouch*, que semblen un calc del francès *fattouche*, o *fattush* i *fatush* del castellà.

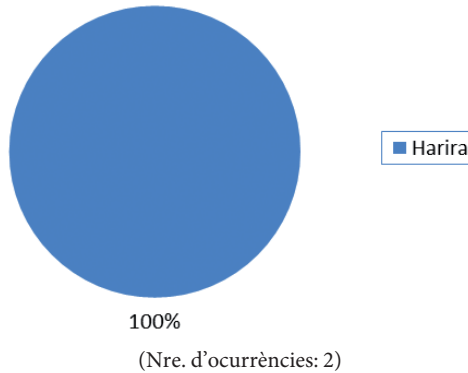
Amb tot, les formes *fattuix* i *fattux*, que són, com ja hem dit, les més properes a la proposta del TERMCAT, difereixen de la forma proposada sobretot per la geminació de la *t*, que en l'adaptació al català s'ha eliminat, tal com prescriu l'IEC (1990) per a una adaptació fonocogràfica total. La forma *fattux*, però, coincideix amb la transcripció de la forma àrab *fattūx* i, en aquest sentit, pot ser que es tracti d'una adaptació directa de la forma àrab al català sense influències d'altres llengües. De la mateixa manera, la forma *fattuix* coincideix amb la transcripció simplificada de la forma àrab *fattūx*, però, com ja hem dit, mantenint la geminació original de la *t*.

Així doncs, els resultats obtinguts ens permeten afirmar que la proposta del TERMCAT no s'ha implantat, ja que predominen les formes influïdes per les llen-

gües intermediàries, mentre que la forma proposada no s'utilitza en cap cas, cosa que es deu fonamentalment al fet que els usuaris desconeixen l'existència d'una forma en català per denominar aquest terme i, per tant, prenen com a referència o bé la forma de l'àrab, o bé les adaptacions que n'han fet les llengües intermediàries.

3.7.2.9. Harira

Hem analitzat la implantació del terme *harira* perquè és un dels termes que ha estat objecte d'actuacions en matèria de normalització lingüística i perquè l'hem pogut documentar a les cartes, tot i que en poques ocasions, i la seva adaptació al català no presenta cap problema important. Per tant, no és estrany que la implantació sigui del 100%.



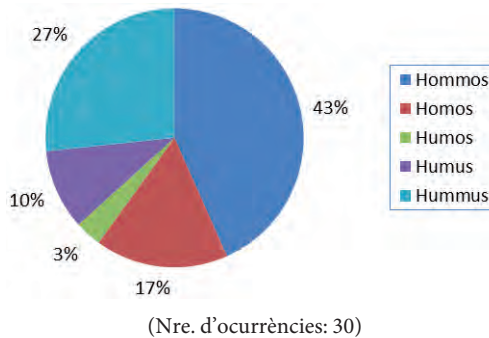
GRÀFIC 9. Denominacions documentades per a *harira*.

En aquest cas, la implantació total del terme proposat pel TERMCAT es deu al fet que l'adaptació catalana no presenta problemes ortogràfics ni fonètics importants, ja que la forma triada pel TERMCAT per adaptar el terme al català era ja la forma més difosa.

3.7.2.10. Hummus

El terme *hummus*, tot i que no es tracta de la forma més utilitzada, és una de les formes majoritàries, concretament apareix en el 27% dels casos.

Segons els DN, el terme *hummus* és una adaptació del mot àrab *ḥummuṣ*, que és un plat típic de l'Orient Mitjà, on la pronunciació generalitzada de *ḥummuṣ* s'apropa més al so *o* que a *u*. Potser és per això que la forma més utilitzada és *hommos*, juntament amb les variants *homos* i *humos*, tot i que en l'àrab clàssic no existeixi la



GRÀFIC 10. Denominacions documentades per a *hummus*.

pronunciació amb *o*. De fet, alguns dels entrevistats asseguraven utilitzar la forma amb *o* perquè a la zona de la qual provenen és la pronunciació normal del mot. Per tant, és força probable que l'ús d'una forma o d'una altra pugui estar determinat per la pronunciació de les persones que escriuen les cartes, és a dir, els amos dels restaurants.

En aquest mateix sentit és significatiu el fet que en francès i en anglès l'adaptació d'aquest terme sigui *hommos* o *hoummos*, que manté aquest so *o* característic d'alguns dialectes àrabs. Amb tot, el castellà no ha mantingut aquesta consideració i ha adaptat el mot igual que en català: *hummus*.

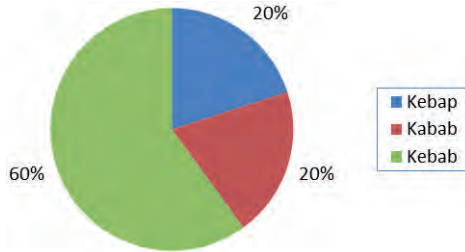
En el cas d'aquest terme, observem també un trencament amb la tònica general pel que fa a l'adaptació dels mots àrabs, i és que es va optar per mantenir la geminació de la *m*, bàsicament per distingir el mot de l'*humus*¹¹ llatí. Unes altres llengües com el castellà o l'anglès han optat per afegir també l'opció de la *m* simplificada amb la variant *humus*, l'ús de la qual també hem pogut documentar, tot i que amb una incidència inferior que la de la forma *hummus*.

Amb tot, en aquest cas sí que podríem parlar d'una certa implantació en l'ús de la forma proposada pel TERMCAT. Pot ser que *hummus* tingui tanta presència no tant per la implantació de la forma proposada pel TERMCAT, fruit de l'èxit de la seva difusió, sinó més aviat perquè a la ciutat de Barcelona predominen els establiments procedents de certs països més que d'altres i, per tant, perquè es tracta d'una de les formes més esteses en l'ús dins de l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica. Així doncs, la implantació relativament alta de la proposta del TERMCAT respon al fet que la forma *hummus* és la més difosa entre els usuaris, sobretot a causa de la seva procedència.

11. Part orgànica del sòl formada per l'alteració total o parcial de la matèria orgànica del sòl vegetal o animal (adaptació del DIEC).

3.7.2.11. Kebab

D'acord amb les dades obtingudes a partir l'observació de les cartes i els menús, la forma *kebab* és majoritària, ja que s'utilitza en un 60 % dels casos.



(Nre. d'ocurrències: 5)

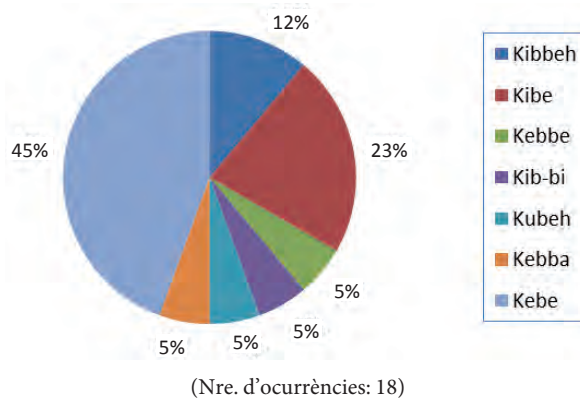
GRÀFIC 11. Denominacions documentades per a *kebab*.

Amb tot, també hem documentat unes altres formes com *kebap* i *kabab*, que es poden explicar si tenim en compte l'origen del terme, que, segons els DN, prové de la forma turca *kebap*. La forma arabitzada per denominar aquest terme és, però, *kabāb*, que elimina la *p* final turca, que en àrab no existeix, i incorpora una vocal àtona que pot vacillar i que s'ha adaptat tant en la nostra pronunciació com en la del castellà, el francès i l'anglès com a *e*. La forma *kebap*, doncs, és la forma turca i, de fet, l'hem documentat només a restaurants turcs. La forma *kabab*, en canvi, és una adaptació de la forma arabitzada *kabāb*.

Pel que fa a la forma proposada pel TERMCAT, destaca un dels criteris aplicats en l'adaptació al català, que és el manteniment de la *k*. Aquesta grafia normalment s'adapta com a *qu*, però en aquest cas el manteniment de la *k* inicial, que no és insòlita en català, ha estat un èxit, ja que l'autoregulació de la llengua funciona també en aquest sentit. Parlem d'autoregulació perquè entenem que l'ús de les formes documentades, entre les quals destaca clarament *kebab*, no respon a la implantació de la forma proposada, ja que els usuaris desconeixen que aquesta sigui la forma catalana, sinó al fet que els usuaris la utilitzen de manera espontània. Per tant, podem parlar d'una certa implantació de la forma proposada, ja que és la majoritària.

3.7.2.12. Kebe

Kebe, malgrat la gran variació denominativa, és la forma predominant, ja que l'hem documentat en un 44 % dels casos. La resta de formes, excepte *kibe* i *kibbeh*, que tenen una certa presència, són molt minoritàries i poc utilitzades.



GRÀFIC 12. Denominacions documentades per a *kebe*.

Les *kebe* són unes mandonguilles fetes amb massa de búrgul i carn especiada originàries de Síria. Segons els DN el mot àrab originari és *kibba*, però d'aquesta forma deriven unes altres de dialectals com *kubba*, *kebbe* o *kebe*. Així doncs, la forma proposada pel TERMCAT prové d'una forma dialectal del siriolibanès, ja que és el dialecte del qual s'ha agafat el mot en el món occidental. La resta de formes documentades, incloses *kibe* i *kibbeh*, podrien estar motivades per la pronunciació relaxada de les vocals, sobretot de les àtones. A més a més, *kibbeh* és una de les formes adaptades al francès i a l'anglès.

Pel que fa a la *b* geminada, que en català es va optar per simplificar de la mateixa manera que es va fer, per exemple, amb el terme *fatuix*, la trobem en moltes formes com *kibbeh*, *kebbe*, *kib-bi*¹² o *kebba*, que són, com ja hem dit, molt minoritàries. Unes altres llengües com el castellà, el francès o l'anglès van optar per mantenir la geminació de la *b*, però en aquest cas veiem com la forma simplificada predomina sobre les altres.

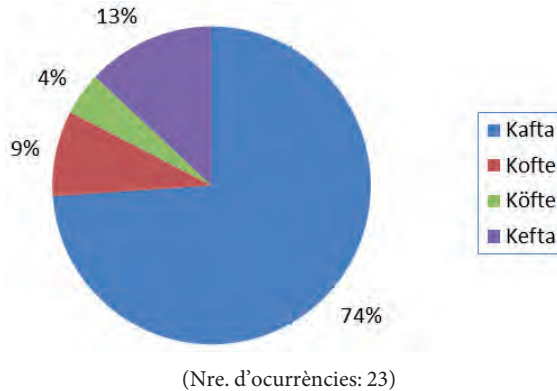
A l'hora d'analitzar la implantació d'aquest terme, cal destacar que la forma més utilitzada és *kebe*, que coincideix amb la proposada pel TERMCAT, ja que segurament aquesta era ja abans la forma majoritària.

A més a més, el fet que els restaurants on hem documentat aquesta forma siguin d'origen siriolibanès ens permet afirmar que la denominació majoritària per al terme *kebe* està determinada per la llengua d'origen dels usuaris.

12. La forma *kib-bi* creiem que es deu a la manera particular d'escriure el terme d'un establiment i, per tant, la tractarem com a *kibbi*. És probable que el guionet serveixi per marcar la geminació de la *b*.

3.7.2.13. Kefta

La forma predominant per denominar en català la pilota feta de carn picada, formatge o verdures, condimentada amb espècies, típica del Pròxim Orient és *kafta*, que apareix en un 74 % dels casos, mentre que la forma proposada pel TERMCAT, *kefta*, apareix només en un 13 % dels casos.



GRÀFIC 13. Denominacions documentades per a *kefta*.

Com passa amb altres termes, les formes documentades responen a la gran variació interna de l'àrab. Segons els DN, la transcripció del mot en àrab clàssic seria *kufta*, però el fet que aquest plat s'hagi popularitzat a partir de l'àrea siriolibanesa, dialecte en el qual les *u* i les *i* àtones sovint sonen com a *e* i *a* àtones, fa que les formes que hagin arribat aquí siguin *kafta* i *kefta*. És evident que la forma proposada pel TERMCAT pren com a referència la forma *kefta*, però nosaltres hem pogut veure que la forma *kafta* està, almenys actualment, molt més estesa que la forma amb *e*. De fet, unes altres llengües com el castellà o el francès han optat per adaptar les dues formes, *kafta* i *kefta*.

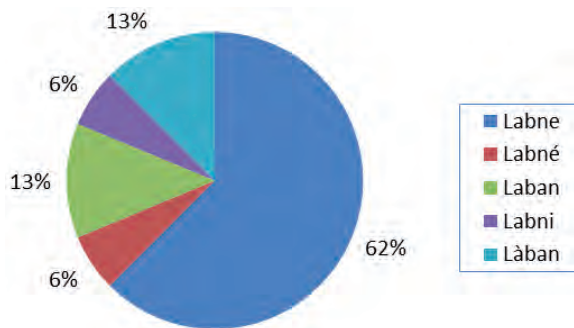
Pel que fa a altres formes com *kofte* i *köfte*, més properes a l'adaptació que en fa l'anglès, són molt minoritàries perquè les hem documentat només als restaurants turcs. Es tracta, per tant, de variants de la forma clàssica que s'acosten més a la pronunciació turca.

Aquest terme demostra clarament com l'ús d'unes formes o unes altres no respon tant a la implantació de les formes proposades pel TERMCAT, ja que la difusió de les propostes no va tenir èxit, com a les diferents pronunciacions de l'àrab o el turc, a les zones a partir de les quals es popularitzi un plat determinat o a la influència de les llengües intermediàries. En conseqüència, en aquest cas la implantació de la forma *kefta* és nul·la.

En aquest cas és també pertinent parlar de la feina prèvia a la intervenció, ja que es va seleccionar la forma *kefta* perquè es creia que era la més estesa entre els usuaris, però hem pogut veure que, almenys en la mostra estudiada, no és així. Per tant, tenint en compte aquestes dades, potser caldria revisar els criteris aplicats per a l'adaptació d'aquest terme en concret.

3.7.2.14. Làban

La denominació proposada pel TERMCAT per designar el iogurt obtingut a partir de llet acidificada, típic del Pròxim Orient és *làban*, però l'hem documentat només en un 13% de les cartes i els menús analitzats, mentre que la forma *labne* és la majoritària. Aquestes dues denominacions conviuen amb altres formes minoritàries com *labné*, *laban* i *labni*.



(Nre. d'ocurrències: 16)

GRÀFIC 14. Denominacions documentades per a *làban*.

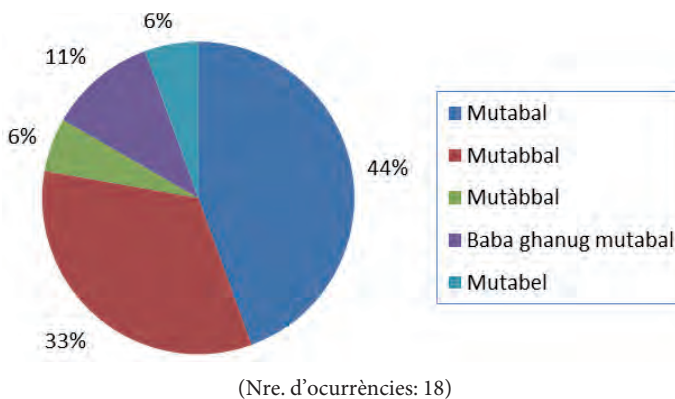
Segons els DN es tracta d'un terme que té moltes pronunciacions dialectals, la qual cosa podria explicar la variació denominativa documentada i, especialment, la forma majoritària, ja que ni tan sols coincideix amb les adaptacions d'altres llengües com el castellà, el francès o l'anglès. L'única forma que podem explicar a partir de la influència de les llengües intermediàries és *laban*, ja que coincideix amb l'adaptació castellana i francesa, *laban* en ambdós casos.

En aquesta ocasió, doncs, tot i que la forma proposada pel TERMCAT encara no s'ha implantat, almenys l'hem pogut documentar, fet que demostra que no es tracta d'una forma rebutjada pels usuaris de la terminologia. Amb tot, com la difusió de les denominacions proposades pel TERMCAT no ha tingut cap impacte als establiments, n'haurem d'explicar l'aparició a partir d'altres factors. *Làban* coincideix amb l'adaptació del castellà i el francès, però com que es tracta d'un

mot pla, en català porta accent. El fet que, malgrat l'absència sistemàtica d'accentuació a les cartes i als menús dels restaurants, en aquest cas hàgim pogut documentar la forma proposada, posa de manifest, de nou, l'interès dels establiments d'adaptar els termes al català de manera correcta.

3.7.2.15. Mutàbal

Aquest terme, que el TERMCAT considera sinònim complementari de *baba ganuix*, segons els DN és un compost format pel prefix *mu-* i el radical verbal *tabala*, que significa 'condimentar'. La forma predominant és *mutabal*, documentada en un 44 % dels casos, tot i que *mutabbal*, amb geminació de la *b*, apareix en un 33 % de les cartes i dels menús analitzats. La forma proposada pel TERMCAT, *mutàbal*, no l'hem pogut documentar a cap dels establiments seleccionats.



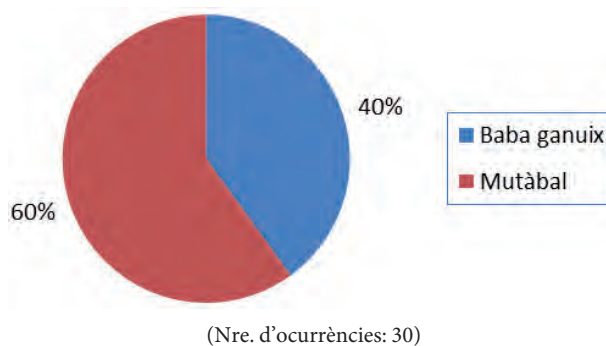
GRÀFIC 15. Denominacions documentades per a *mutàbal*.

A banda de les formes més freqüents, n'hi ha també d'altres de minoritàries, com *baba ghanug mutabal*, un terme que unifica dos plats, el *mutàbal* i el *baba ganuix*. De fet, no està gaire clar que es tracti de dos plats diferents. Als DN hi ha especialistes que afirmen que es tracta d'un mateix plat que s'anomena diferent segons el territori. D'altres, en canvi, afirmen que els ingredients són diferents. El cert és que en aquesta forma trobem els dos termes junts, però si analitzem només *mutabal*, coincideix amb la forma predominant. Unes altres formes com *mutabel* i *mutàbbal* són variants de la forma predominant.

Les formes més properes a la proposta del TERMCAT són *mutabal* i *mutàbbal*, la primera sense accent, cosa que es podria deure a l'absència sistemàtica d'accents a les cartes, i la segona amb geminació de la *b*, que s'elimina en l'adaptació al català perquè és poc freqüent en el nostre sistema lingüístic.

Així doncs, la forma *mutàbal* no ha reeixit, sinó que predominen *mutabal* i *mutabbal*, dues variants del mateix terme, una que manté la geminació de l'àrab i l'altra que l'ha eliminat. De fet, unes altres llengües com el castellà, el francès o l'anglès han adaptat el terme al seu sistema lingüístic de les dues maneres, és a dir, amb formes que mantenen la geminació i amb unes altres que presenten només una *b*. A més a més, les formes documentades com a predominants coincideixen amb les formes castellanques i angleses, cosa que podria influir en la vacil·lació en l'ús d'aquestes formes en català.

A més de la variació denominativa del terme *mutàbal*, cal destacar la freqüència d'aparició dels termes *baba ganuix* i *mutàbal*, considerats sinònims pel TERMCAT. De fet, com en cap dels dos casos hem documentat l'ús de la forma proposada pel TERMCAT, la comparació es basa en la freqüència d'aparició de les variants denominatives de cada terme. Així doncs, les variants de *mutàbal* són més freqüents que les de *baba ganuix*.

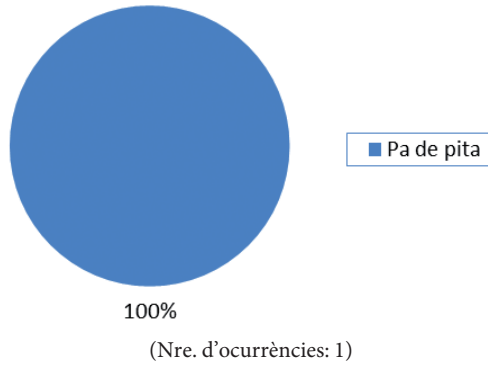


GRÀFIC 16. Freqüència d'aparició de *baba ganuix* i *mutàbal*.

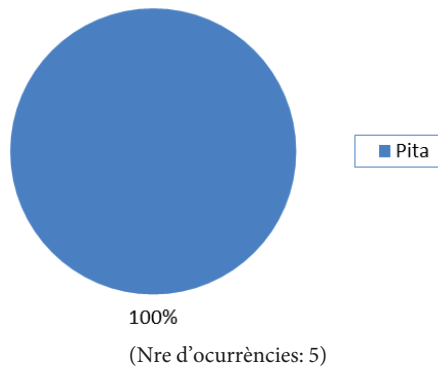
3.7.2.16. Pa de pita i pita

Aquestes denominacions, que designen un pa rodó, prim i buit per dins, típic del Pròxim Orient, estan plenament integrades i implantades. L'ús d'aquestes formes, que es consideren sinònimes, l'hem documentat en el 100 % dels casos, segurament perquè ja abans de la normalització eren les predominants. A més a més, coincideixen amb les denominacions castellana, francesa i anglesa.

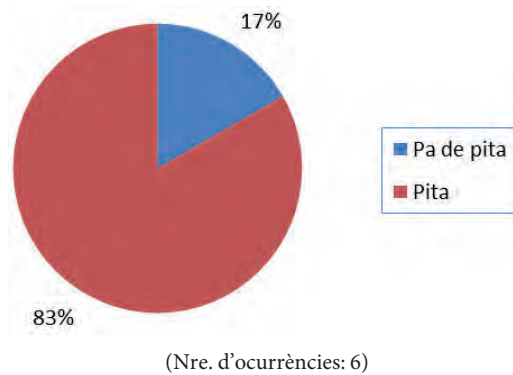
Cal destacar, però, que, tot i que es considera que són termes sinònims, l'ús del terme *pita* és superior al de *pa de pita*. Hem documentat la forma *pita* en el 83 % dels casos, mentre que només en un 17 % apareix *pa de pita*. La freqüència d'aparició d'aquestes denominacions ens indica quines són les preferències dels usuaris a l'hora d'utilitzar aquests termes.



GRÀFIC 17. Denominacions documentades per a *pa de pita*.



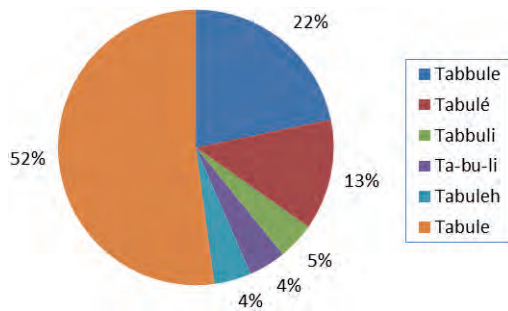
GRÀFIC 18. Denominacions documentades per a *pita*.



GRÀFIC 19. Freqüència d'aparició de *pita* i *pa de pita*.

3.7.2.17. *Tabule*

Les dades recollides indiquen que la denominació proposada pel TERMCAT, *tabule*, és la forma predominant, ja que l'hem documentat en un 52 % dels casos.



(Nre. d'ocurrències: 23)

GRÀFIC 20. Denominacions documentades per a *tabule*.

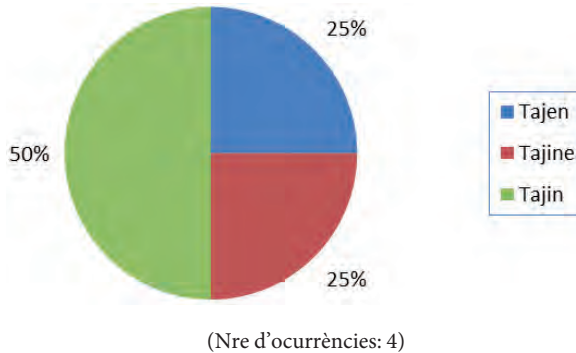
Segons els DN el terme *tabule* prové de la forma culta de l'àrab *tabbūla*. Malgrat que *tabule* és la forma predominant, es troba en concurrència amb altres variants denominatives. Les formes més freqüents, a banda de *tabule*, són *tabbule*, que manté la geminació de la *b* pròpia de l'àrab i eliminada en l'adaptació al català i que coincideix amb la forma castellana, i *tabulé*, que té el seu origen en la pronunciació relaxada de la *a* final del Líban i Egipte. Aquesta pronunciació, adaptada al francès, incorpora un accent perquè la *e* soni a final de mot. Així doncs, la denominació *tabulé* és un calc de l'adaptació francesa del terme, que també és una de les formes que es pot utilitzar en castellà.

Les altres variants denominatives són molt minoritàries. Per exemple, la forma *tabuleh* és un calc de l'adaptació anglesa del terme, que tant pot ser *tabbouleh* com *tabouleh*.

Així doncs, la forma proposada pel TERMCAT és majoritària i, per tant, podem considerar que s'ha implantat. Amb tot, com en altres casos, cal destacar que l'ús de *tabule* com a majoritària segurament respon al fet que aquesta ja era la forma més utilitzada abans que es produís la codificació del terme per part del TERMCAT, segurament pel fet que coincideix amb l'adaptació de les llengües intermediàries.

3.7.2.18. Tagín

D'acord amb les dades analitzades, la forma *tajin*, trobada en un 50 % de les cartes i dels menús, predomina sobre altres variants detectades, com *tajen* i *tajine*.



GRÀFIC 21. Denominacions documentades per a *tagín*.

Segons els DN, del que afirma Coromines (1980-2001) a propòsit de la forma catalana *teginat*, es desprèn que els mots catalans que tenen com a arrel la forma *tagín* provenen en realitat del grec *ταγηνον* 'paella'. Aquest terme va passar del grec hellenístic i bizantí a l'àrab, que el va adoptar com a *ṭağīn*, amb la *ḥ* pronunciada *i*. Aquesta forma es va estendre per Europa i va donar lloc a denominacions com *teginat*, *traginat* o *enteixinat*. De fet, la forma del mot en àrab i el fet que alguns diccionaris recullin també la variant *ṭağīn* fa sospitar aquest origen grec al qual hem fet referència, i és que en àrab l'arrel *ṭğn* no existeix.

Amb tot, segons els DN, el català ha pres aquesta arrel àrab i actualment hi ha dues formes que designen conceptes diferents. D'una banda, la històrica i patrimonial *tangí*. D'altra banda, la que ens interessa, que prové del contacte actual amb la llengua àrab. *Tajin* designa la cassola de terrissa típicament marroquina que cou els aliments al vapor. Per extensió del seu significat, ha acabat designant també l'estofat de carn o peix amb verdures típic del nord d'Àfrica que es cuina amb aquest estri. De fet, es tracta d'un cas equiparable al de la nostra *paella*, que designa tant l'estri de cocció com el plat que s'hi cuina.

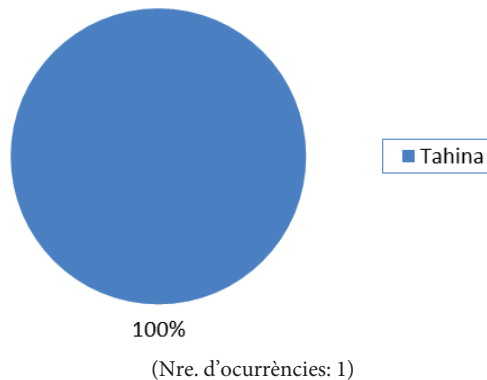
La forma de l'àrab original, que probablement prové de la forma dialectal marroquina, és *ṭağīn*, la transcripció simplificada de la qual és *ṭajīn*. Les formes que hem documentat per designar aquest concepte són *tajin*, *tajen* i *tajine*. Aquesta palatal sonora (*j*) que trobem a totes les formes ens indicaria la proximitat a la forma original àrab, però el fet que les variants documentades presentin grafies diverses depèn, en general, de la llengua intermediària a partir de la qual s'hagi

adaptat cada terme. Així doncs, la forma que hem documentat com a majoritària, *tajin*, que és la que més recorda l'àrab, sembla un calc de l'adaptació que en fa el castellà. De la mateixa manera, la forma *tajine* ens recorda l'adaptació francesa i anglesa del terme, que és *tajine* en ambdós casos. La forma *tajen*, en canvi, sembla que en lloc d'acostar-se a les adaptacions que en fan unes altres llengües, s'acosta al seu origen, i és que ens recorda la forma grega *ταγγινον*.

Així doncs, la forma *tagín* no s'ha implantat en l'ús, ja que no l'hem pogut documentar en cap ocasió. Predominen, per tant, les adaptacions fetes a partir d'altres llengües com el castellà, el francès i l'anglès.

3.7.2.19. Tahina

Tot i que en el cas d'aquest terme ens basem en una mostra molt reduïda, en el 100 % dels casos hem documentat la forma proposada pel TERMCAT, que, d'altra banda, no presenta problemes d'adaptació de l'àrab, ja que coincideix amb la forma simplificada de la transcripció culta de l'àrab, que, segons els DN, és *ṭahīna*, terme que designa un puré fet amb llavors de sèsam trinxat.

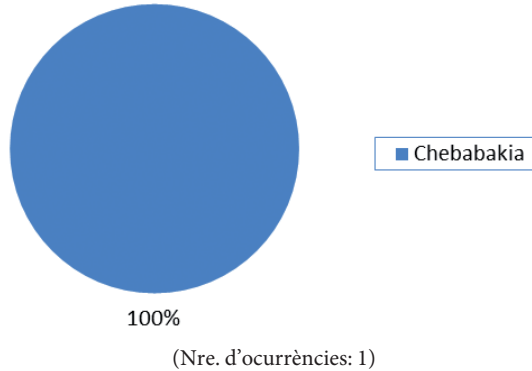


GRÀFIC 22. Denominacions documentades per a *tahina*.

Així doncs, la forma proposada pel TERMCAT ha reeixit, tot i que, com ja hem apuntat, el fet que ens basem en una mostra tan reduïda, ja que només hem documentat aquesta forma en una ocasió, no ens permet afirmar una implantació general. De fet, només hem documentat aquest terme en un restaurant de cuina marroquina, ja que la tahina és típica del Marroc. Per tant, caldria analitzar una mostra més àmplia per poder determinar-ne la implantació en l'ús.

3.7.2.20. Xabàkia

Com en el cas anterior, ens basem en una mostra molt reduïda per analitzar la implantació del terme *xabàkia*, ja que només hem documentat el terme en una ocasió. Amb tot, no hem trobat la forma proposada pel TERMCAT, sinó que hem documentat la denominació *chebabakia*.



GRÀFIC 23. Denominacions documentades per a *xabàkia*.

Segons els DN el terme *xebàkia* és la forma escurçada de l'àrab *halwa xabbākiyya*. La variant denominativa que nosaltres hem documentat és una forma que s'acosta a l'adaptació francesa d'aquest terme, que és *chebbakia*, i a l'adaptació castellana, *shebbakia*. El que succeeix en el cas de la variant *chebabakia* és que s'ha mantingut la grafia *k* i la geminació de *b* i, a més, que la primera vocal, la *e*, difereix de la pronunciació clàssica.

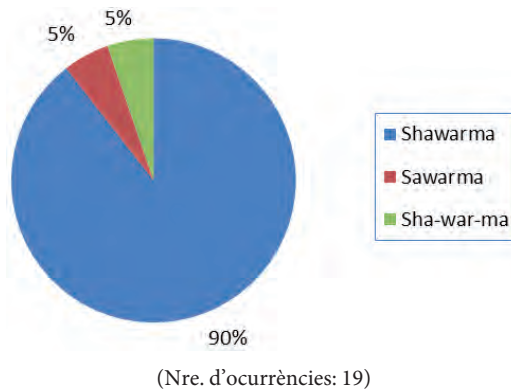
Pel que fa al manteniment de la *k*, coincideix amb la forma proposada pel TERMCAT, que de la mateixa manera que en unes altres llengües com el castellà, el francès o l'anglès, també manté la *k*. Quant a la geminació de *b*, en les adaptacions catalanes en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica predomina la simplificació de les geminacions, com en el cas de *fatuíx* o *tabule*. Aquest mateix principi és el que el TERMCAT ha aplicat en l'adaptació del terme *xabàkia*. Amb tot, la forma documentada manté la geminació *i*, a més, trobem una *a* interconsonàntica que la remarca. Finalment, la *e* que apareix a la variant denominativa documentada podria tenir el seu origen, segons els DN, en la pronunciació dialectal *o*, fins i tot, personal d'aquest terme. Concretament, nosaltres l'hem documentat en un restaurant marroquí i podria ser que la forma respongués a la pronunciació del terme en aquest territori.

La forma *xabàkia*, proposada pel TERMCAT per designar un pastisset amb forma de llaç, típic del Magrib, no ha reeixit. La forma que hem pogut documen-

tar en aquest cas no coincideix amb la proposada pel TERMCAT, sinó amb l'adoptada en francès o en castellà.

3.7.2.21. Xauarma

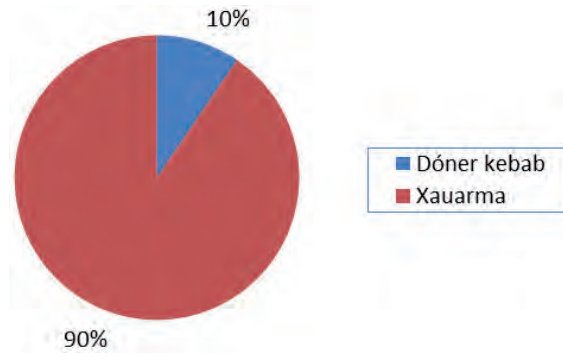
D'acord amb les dades analitzades, la forma *shawarma*, trobada en un 90 % dels casos, predomina sobre altres variants com *sawarma* o *sha-war-ma*, que són molt minoritàries. De fet, la forma *sawarma*, trobada en una carta en la qual també figurava la forma predominant *shawarma*, sembla un error tipogràfic. Igualment, *sha-war-ma*, que presenta la particularitat dels guionets, es podria considerar fruit d'una manera diferent d'escriure els plats d'un restaurant determinat i, de fet, tret dels guionets, la forma és la mateixa que la predominant a la resta d'establiments.



GRÀFIC 24. Denominacions documentades per a *xauarma*.

No hem documentat en cap ocasió la denominació proposada pel TERMCAT, *xauarma*, que segons els DN prové de l'àrab *xāwirma*, l'equivalent al *dóner kebab* turc. La forma predominant, *shawarma*, es podria considerar un calc d'altres llengües com el castellà, el francès o l'anglès, que l'han adaptat al seu sistema lingüístic d'aquesta manera. Així doncs, la implantació de la forma proposada pel TERMCAT, que substitueix la *w* per *u* tal com prescriu l'IEC (1990), en aquest cas és nul·la.

Pel que fa a la freqüència d'aparició dels termes *dóner kebab* i *xauarma*, que el TERMCAT considera sinònims complementaris, nosaltres hem documentat que la forma *xauarma* predomina significativament sobre *dóner kebab*. Això respon al fet que *dóner kebab* és la denominació turca i, per tant, només es troba a les cartes i als menús dels restaurants turcs, que, en comparació amb altres tipus de restaurants, tenen una presència menor a Barcelona.

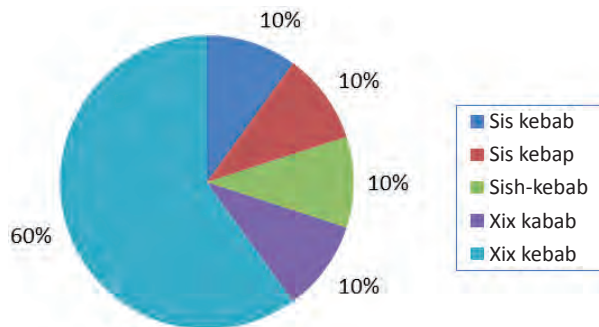


(Nre. d'ocurrències: 21)

GRÀFIC 25. Frequència d'aparició de *dóner kebab* i *xauarma*.

3.7.2.22. Xix kebab

La primera denominació documentada en aquest cas és *xix kebab*, la forma proposada pel TERMCAT. Amb tot, hem documentat també unes altres variants denominatives minoritàries com *sis kebab*, *sis kebap*, *sish-kebab* i *xix kabab*.



(Nre. d'ocurrències: 10)

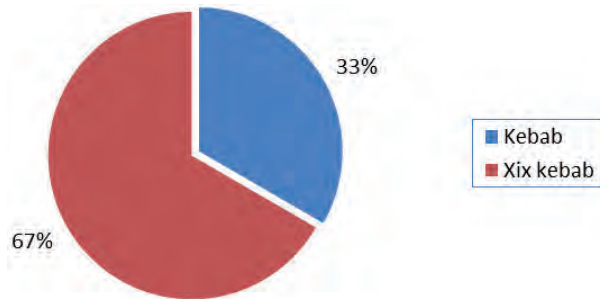
GRÀFIC 26. Denominacions documentades per a *xix kebab*.

Segons els DN aquest terme prové de la forma turca *şiş kebap*. Les denominacions *sis kebab* i *sis kebap* són una transcripció directa del turc, tot i que la primera està arabitzada, ja que ha canviat la *p* final, que en àrab no existeix, per la *b*. Així doncs, no ens ha d'estranyar que aquestes formes les hàgim documentat a cartes de restaurants turcs. La forma *sish-kebab*, que hem documentat en un restaurant libanès, és probable que provingui de l'àrab *sīh*, que és, segons els DN, la denominació

poc habitual però equivalent en àrab al *şiş kebab* turc. Amb tot, també es podria considerar que la forma *sish-kebab* està influïda per l'adaptació castellana i anglesa del terme, que és, en ambdós casos, *shish*. El guionet, però, ens recorda l'adaptació francesa *chiche-kébab*. La denominació *xix kabab*, en canvi, prové de l'àrab. De fet, és la forma arabitzada de *şiş kebab*, però amb una pronunciació de la vocal neutra que ja en àrab vacilla i que a nosaltres ens ha arribat com a *e*, cosa que demostra el fet que *xix kebab* sigui la forma majoritària i que aparegui en el 60 % dels casos.

Xix kebab, que és la forma proposada pel TERMCAT per designar en català la broqueta de carn i verdures, típica de Turquia, l'Orient Mitjà i els Balcans, està implantada en l'ús, probablement perquè aquesta forma era ja la majoritària abans que s'emprenguessin actuacions de normalització en aquest àmbit. Els resultats obtinguts quant a la difusió no ens permeten afirmar que la implantació d'aquesta forma pugui estar relacionada amb l'èxit del procés de difusió. En tot cas, es podria considerar que la implantació de la forma *xix kebab* implica que els criteris aplicats pel TERMCAT per adaptar aquest terme al català han estat un èxit.

Amb tot, el terme *xix kebab* és considerat pel TERMCAT com un sinònim complementari de *kebab*. Nosaltres, però, hem documentat el terme *xix kebab* en moltes més ocasions que el terme *kebab*. Alguna vegada, fins i tot, hem pogut veure com en una mateixa carta apareixien les dues formes, cosa que ens indica que probablement per als usuaris de la terminologia existeixi alguna diferència significativa entre ambdós plats.



(Nre. d'ocurrències: 15)

GRÀFIC 27. Freqüència d'aparició de *kebab* i *xix kebab*.

3.7.3. *Termes documentats no normalitzats pel TERMCAT*

A banda d'analitzar els termes que han estat objecte de codificació per part del TERMCAT, caldria no deixar de banda tots aquells que també formen part de l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica que hem pogut

documentar a les cartes i als menús analitzats però que el TERMCAT encara no ha adaptat al català. L'objectiu d'incloure aquests termes és principalment pràctic, ja que apareixen amb relativa freqüència a les cartes d'aquests establiments i, per tant, potser s'haurien de tenir en compte quan es tornin a emprendre actuacions de normalització en aquest àmbit.

Els termes documentats a les cartes i als menús dels restaurants de Gràcia i l'Eixample però no adaptats encara pel TERMCAT s'inclouen a la taula 4.

TAULA 4. Denominacions documentades durant la recerca no adaptades pel TERMCAT

	<i>Denominacions documentades</i>	<i>Forma més utilitzada</i>	<i>Tendències</i>
1	<i>arayes</i> <i>arayés</i>	<i>arayes</i>	Freqüència d'aparició molt elevada. Poca variació, ja que predomina clarament la forma <i>arayes</i> .
2	<i>fatayer</i> <i>fataier</i> <i>fatàier</i>	<i>fatayer</i>	Freqüència d'aparició molt elevada. Poca variació, ja que predomina la forma <i>fatayer</i> .
3	<i>makdus</i> <i>madkus</i> <i>makdús</i>	No en predomina cap	Poca freqüència d'aparició.
4	<i>maklube</i> <i>makluba</i>	No en predomina cap	Poca freqüència d'aparició.
5	<i>muhamara</i> <i>mohammara</i> <i>muhàmmara</i> <i>mohamara</i> <i>mouhamara</i>	No en predomina cap	Freqüència d'aparició molt elevada. Gran variació.
6	<i>shish tawuck</i> <i>xix tawuk</i> <i>tavuk</i> <i>xix tawouk</i> <i>shish taouk</i> <i>tavuk sis</i>	No en predomina cap	Freqüència d'aparició molt elevada. Gran variació.
7	<i>warak inab</i> <i>warak enab</i> <i>warak hinab</i>	<i>warak inab</i>	Freqüència d'aparició molt elevada.

FONT: Observació directa.

3.7.4. *Síntesi i conclusions*

Les entrevistes fetes als amos o responsables dels establiments a propòsit de la difusió de les denominacions catalanes proposades pel TERMCAT ens permeten confirmar la nostra primera hipòtesi: la difusió de les denominacions catalanes proposades pel TERMCAT ha estat nul·la, ja que cap d'ells coneixia les formes proposades ni els recursos terminològics disponibles per consultar-les. Ara bé, tot i el desco-neixement de les denominacions catalanes per part dels usuaris, cal destacar dos factors importants. En primer lloc, el fet que el 81 % dels establiments, d'acord amb la normativa legal vigent, ofereixen als seus clients les cartes en català. En segon lloc, la satisfacció manifestada pels entrevistats pel fet que s'hagi produït una codificació d'aquests termes típics de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica en català. Aquests dos factors són decisius per determinar l'èxit de les actuacions de normalització si, com diu Vila (dir., 2007), hom pretén anar més enllà de les decisions de despatx, ja que mostren clarament que els usuaris potencials de la terminologia estan disposats a acceptar els canvis proposats pels organismes reguladors.

Però el que ha succeït en aquest cas és que, tot i la disposició dels usuaris potencials de la terminologia a acceptar els canvis, factor que tant Fontova i Montes (1998) com Vila (dir., 2007) coincideixen a assenyalar com a decisiu per a una possible implantació, les propostes no han arribat als destinataris que les havien d'utilitzar. Tenint en compte la configuració de l'àmbit en el qual ens trobem, ja que es tracta d'un sector que compta amb institucions representatives com el Gremi de Restauració de Barcelona en l'àmbit local i la Confederació de Comerç de Catalunya en l'àmbit autonòmic, es podrien dur a terme activitats coordinades de difusió dels materials i els recursos terminològics. Per tal que les polítiques de difusió tinguessin un impacte significatiu en el sector, però, caldria estudiar acuradament no només quins haurien de ser els encarregats de dur a terme les actuacions, sinó també les estratègies més adequades per difondre la terminologia, ja que es tracta d'un sector molt heterogeni, en el sentit que està integrat per usuaris que tenen procedències molt diverses.

L'anàlisi de la implantació de les denominacions catalanes proposades pel TERMCAT en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als restaurants de Gràcia i l'Eixample ens permet afirmar que, en general, trobem una gran diversitat denominativa i una implantació força baixa (vegeu la taula 5). Però cal observar aquests resultats tenint en compte una de les principals limitacions de l'estudi, que és el fet que s'ha basat en les cartes i els menús de tan sols quaranta-dos restaurants, una mostra relativament reduïda per analitzar la implantació de la terminologia. És evident que per obtenir uns resultats més representatius caldria analitzar una mostra molt més àmplia. Amb tot, l'estudi ens permet fer-nos una idea general sobre les tendències que s'observen en la implantació de les denominacions vuit anys després codificar-les.

TAULA 5. *Estat d'implantació de les formes proposades pel TERMCAT per als termes analitzats*

	<i>Terme</i>	<i>Implantació de la proposta del TERMCAT</i>	<i>Forma més utilitzada</i>	<i>Situació</i>
1	Babaganuix	Nul·la	No en destaca cap. Gran variació denominativa	Predominen les formes amb els components del terme separats.
2	Baclaua	Nul·la	<i>baklawa</i>	Predomina la transcripció directa de la llengua d'origen sense adaptació al sistema ortogràfic del català.
3	Briuat	Nul·la	<i>briouat</i>	La forma utilitzada és un calc de l'adaptació francesa.
4	Búrgul	Nul·la	<i>burgul</i> <i>burgol</i>	La forma no s'adapta al sistema ortogràfic del català.
5	Durum	Nul·la	<i>dürüm</i>	Predomina l'ús de la forma turca.
6	Dóner kebab	Nul·la	<i>döner kebab / kebab</i>	Predomina l'ús de la forma turca.
7	Falàfel	Nul·la	<i>falafel</i>	La forma, utilitzada àmpliament, no s'adapta al sistema ortogràfic del català.
8	Fatuix	Nul·la	<i>fattush</i> <i>fatuch</i> <i>fattux</i> <i>fatush</i> <i>fatoush</i>	Gran variació denominativa amb influència d'altres llengües de referència.
9	Harira	Total	<i>harira</i>	Predomina la forma proposada.
10	Hummus	Majoritària	<i>hommos</i> <i>hummus</i>	La forma proposada és la majoritària. Molta variació.

	<i>Terme</i>	<i>Implantació de la proposta del TERMCAT</i>	<i>Forma més utilitzada</i>	<i>Situació</i>
11	Kebab	Majoritària	<i>kebab</i>	La forma proposada és la majoritària. Conviu amb unes altres formes a causa de la vacil·lació de <i>p</i> i <i>b</i> finals.
12	Kebe	Majoritària	<i>kebe</i>	La forma proposada és la majoritària però hem detectat una gran variació denominativa.
13	Kefta	Nul·la	<i>kafta</i>	La forma <i>kafta</i> s'imposa clarament.
14	Làban	Nul·la	<i>labne</i>	La forma <i>labne</i> s'imposa clarament.
15	Mutàbal	Nul·la	<i>mutabal</i> <i>mutabbal</i>	Les formes predominants semblen calcs de l'adaptació castellana.
16	Pa de pita	Àmplia	<i>pa de pita</i>	Totalment implantada.
17	Pita	Àmplia	<i>pita</i>	Totalment implantada.
18	Tabule	Majoritària	<i>tabule</i>	Predomina la forma <i>tabule</i> , tot i que hi ha una gran variació denominativa. Destaca la d'influència francesa <i>tabulé</i> entre la resta de variants denominatives.
19	Tagín	Nul·la	<i>tajin</i>	La forma predominant sembla un calc de l'adaptació castellana.
20	Tahina	Àmplia	<i>tahina</i>	Totalment implantada.
21	Xabàkia	Nul·la	<i>chebabakia</i>	La forma documentada sembla un calc de l'adaptació francesa.

	<i>Terme</i>	<i>Implantació de la proposta del TERMCAT</i>	<i>Forma més utilitzada</i>	<i>Situació</i>
22	Xauarma	Nul·la	<i>shawarma</i>	Predomina <i>shawarma</i> , influïda per les adaptacions d'altres llengües.
23	Xix kebab	Majoritària	<i>xix kebab</i>	Predomina la forma proposada, però es poden trobar altres variants denominatives.

A partir de l'anàlisi d'aquestes denominacions es poden fer algunes reflexions generals. En primer lloc, el grau d'implantació de les denominacions proposades pel TERMCAT no és homogeni. En termes generals és molt baix, cosa que confirma la nostra segona hipòtesi. En molts casos, com *babaganuix*, *baclaua*, *briuat*, *búrgul*, *dóner kebab*, *falàfel*, *fatuix*, *mutàbal*, *tagín*, *xabàkia* i *xauarma*, ni tan sols hem pogut documentar l'ús de la forma proposada. En d'altres, la presència de la denominació triada pel TERMCAT és significativament baixa i, per tant, hem considerat que la implantació és també nul·la. És el cas de termes com *durum*, *kefta* i *làban*. Amb tot, hi ha algunes denominacions que es poden considerar relativament implantades. És el cas de *kebab*, *kebe* o *tabule*. Diem «relativament implantades» perquè és cert que la forma proposada pel TERMCAT coincideix amb la que s'utilitza majoritàriament, però es troben en concurrència amb una gran variació denominativa que no podem obviar. En altres casos com el de *pa de pita*, *pita*, *harira* i *tahina*, la implantació és àmplia, ja que només hem documentat la forma proposada, però això es podria deure al fet que apareixen aquests termes en molt poques ocasions i, per tant, cal tenir en compte la freqüència d'aparició. A més a més, és probable que aquestes formes estiguin implantades perquè ja eren les més habituals quan es va produir la codificació i, per aquest motiu, el TERMCAT les va seleccionar. De fet, d'acord amb el que afirma Bramon (2008), per adaptar els arabismes en l'àmbit de la gastronomia al català, el TERMCAT va optar per un punt intermedi entre la transcripció simplificada i l'adaptació, tendint, però, cap a l'adaptació. En ocasions, però, una i l'altra coincideixen, com és el cas de *pa de pita*, *pita*, *harira* i *tahina*, cosa que explicaria per què aquestes formes estan àmpliament implantades.

En segon lloc, la diversitat denominativa detectada sembla respondre al fet que es tracta de termes que s'han manllevat d'altres llengües, l'àrab i el turc, dues

llengües que provenen de famílies lingüístiques diferents que el català i que, per tant, tenen sistemes lingüístics molt allunyats.

A més a més, aquests termes, que es poden haver popularitzat a partir de zones concretes i que, per tant, s'hauran difós a partir d'una forma dialectal de l'àrab o d'una altra llengua, han estat introduïts al català a partir de les adaptacions de les transcripcions que n'han fet unes altres llengües com el castellà, el francès i l'anglès. Així doncs, hem pogut documentar denominacions que semblen estar condicionades per les llengües d'origen i denominacions que semblen estar condicionades, o bé que coincideixen totalment, amb les adaptacions de les llengües intermediàries. Això corrobora la nostra tercera hipòtesi, és a dir, que el gran nombre de variants es deu, d'una banda, a les llengües d'origen i, de l'altra, a les llengües intermediàries.

A la taula 6 s'inclouen les denominacions documentades que podrien estar condicionades per la llengua o dialecte d'origen.

TAULA 6. *Denominacions documentades segons les llengües d'origen*

	<i>Llengua d'origen</i>	<i>Denominacions</i>
1	Àrab (estàndard o no dialectal)	<i>baba gannuj</i> <i>burgul</i> <i>durum</i> <i>fattux i fattuix</i> <i>hummus i humus</i> <i>kabab, sish-kebab i xix kabab</i> <i>pa de pita i pita</i> <i>tabbule, tabule, tabbuli i ta-bu-li</i> <i>tahina</i>
2	Pronunciacions dialectals de l'àrab	Pronunciació siriolibanesa: <i>burgol, hommos, homos, humos, kebe, kefta i kafta</i> Pronunciació col·loquial dels dialectes libanès, egipci, palestí i siria: <i>falafel i tabulé</i> Pronunciació marroquina: <i>chebabakia</i> Unes altres pronunciacions: <i>kibbeh, kibe, kebbe, kibbi, kubeh i kebba</i>
3	Turc	<i>baklawa</i> <i>dürüm</i> <i>döner kebab i döner kebab</i> <i>kebab i kebab</i> <i>kofte i köfte</i> <i>sis kebab i sis kebab</i>
4	Grec	<i>tajen</i>

A la taula 7 s'inclouen les denominacions documentades que podrien estar condicionades per les adaptacions de les llengües intermediàries o que hi coincideixen.

TAULA 7. Denominacions documentades segons les llengües intermediàries

	<i>Termes</i>	<i>Castellà</i>	<i>Francès</i>	<i>Anglès</i>
1	Babaganuix	<i>baba ghanuj</i>	<i>baba gannouh</i>	<i>baba ghanoush</i> <i>bab ganog</i>
2	Briuat		<i>briouat</i>	
3	Búrgul		<i>burgul</i>	
4	Durum	<i>dürüm</i>	<i>dürüm</i>	<i>dürüm</i>
5	Falafel	<i>falafel</i>	<i>falafel</i>	<i>falafel</i>
6	Fatuix	<i>fattush</i> <i>fatush</i> <i>fat-tush</i>	<i>fattouch</i> <i>fatoush</i> <i>fattoush</i>	<i>fatuos</i> <i>fattoush</i>
7	Harira	<i>harira</i>	<i>harira</i>	<i>harira</i>
8	Hummus	<i>hummus</i>	<i>hommos</i>	<i>hummus</i> <i>hommos</i> <i>humus</i>
9	Kebab	<i>kebab</i>	<i>kebab</i>	<i>kebab</i>
10	Kebe	<i>kebbe</i>	<i>kibbeh</i> <i>kebbe</i>	<i>kiev</i> <i>kebbe</i>
11	Kefta	<i>kafta</i> <i>kefta</i>	<i>kafta</i> <i>kefta</i>	
12	Làban	<i>laban</i>	<i>laban</i>	<i>laban</i>
13	Mutàbal	<i>mutabal</i> <i>mutabbal</i>		<i>mutabal</i> <i>mutabbal</i>
14	Pa de pita	<i>pa de pita</i>	<i>pa de pita</i>	<i>pa de pita</i>
15	Pita	<i>pita</i>	<i>pita</i>	<i>pita</i>
16	Tabule	<i>tabbule</i> <i>tabule</i>	<i>tabulé</i>	<i>tabuleh</i>
17	Tagín	<i>tajín</i>	<i>tajine</i>	<i>tajine</i>
18	Tahina	<i>tahina</i>	<i>tahina</i>	<i>tahina</i>
19	Xabàkia	<i>chebabakia</i>	<i>chebabakia</i>	
20	Xauarma			<i>shawarma</i>
21	Xix kebab	<i>sis kebab</i> <i>sis kebab</i>	<i>sish-kebab</i>	<i>sis kebab</i> <i>sis kebab</i>

4. Conclusions i reflexions finals

Aquest estudi sorgeix de la voluntat d'analitzar l'estat d'implantació de les denominacions catalanes proposades pel TERMCAT en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als restaurants de Barcelona, concretament, dels districtes de Gràcia i l'Eixample. Es tracta d'un àmbit que, a causa de la proliferació dels restaurants especialitzats en aquest tipus de gastronomia, va ser objecte de codificació terminològica ara fa vuit anys. Les propostes denominatives codificades pel TERMCAT van gaudir, o almenys aquesta era la intenció de les institucions responsables del procés, d'una certa difusió. És per això que l'àmbit permetia fer-ne una certa anàlisi.

Condicionaments de tipus pràctic van fer que només poguéssim analitzar els usos escrits basant-nos en les cartes i els menús dels restaurants per tal d'avaluar la implantació de la terminologia. Amb tot, vam creure que seria convenient realitzar entrevistes als amos i responsables dels restaurants per tal d'analitzar quin havia estat l'abast de la difusió segons els mateixos usuaris de la terminologia. Per tant, hem pogut obtenir tant dades quantitatives sobre la implantació de les denominacions propugnades com a normalitzades, com dades qualitatives sobre les percepcions que els usuaris tenen de la difusió i, en ocasions, de la intervenció de les institucions sobre la llengua.

Els resultats obtinguts en aquest estudi mostren, en primer lloc, que la difusió de les adaptacions catalanes dels manlleus en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica no va existir i, per tant, no va exercir cap tipus d'impacte sobre els usos dels destinataris de la terminologia. El fet que la gran majoria dels restaurants tinguin cartes en català i que els usuaris es mostrin receptius ens mostra que ens trobem en una situació favorable per a la difusió i posterior

implantació de les denominacions promogudes. En el moment que els usuaris es queixen de la falta d'assessorament que reben de les institucions, l'excusa que no hi ha predisposició dels usuaris deixa de ser vàlida. Per tant, és evident que, en aquest cas, la difusió ha fracassat simplement perquè no s'ha produït.

En segon lloc, i d'acord amb l'absència de difusió, la implantació de les denominacions proposades pel TERMCAT és, en general, baixa. De fet, en la majoria de casos és nul·la. La causa d'aquest fracàs en la implantació és clara i ja hi hem fet referència: els usuaris de la terminologia desconeixen aquestes denominacions i, per tant, no les poden fer servir. Només en uns pocs casos es pot parlar d'implantació àmplia o majoritària, però ens trobem davant de termes que o bé apareixen molt poc i, per tant, són poc significatius en comparació amb la resta i no aporten resultats representatius, o bé es van seleccionar perquè en el seu moment ja eren els més habituals, cosa que ens indica que els criteris aplicats pel TERMCAT van ser adients, però no que les actuacions hagin tingut èxit.

En tercer lloc, l'anàlisi de les denominacions mostra que hi ha diverses variants denominatives en concurrència en la majoria dels termes. Aquesta variació denominativa depèn de dues variables principals. D'una banda, les llengües d'origen, l'àrab i el turc. D'altra banda, les llengües intermediàries a partir de la transcripció de les quals s'han introduït molts dels termes a Catalunya. Segurament hagués estat molt útil per analitzar la variació denominativa comptar amb una caracterització de l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i del nord d'Àfrica des d'una perspectiva sociolingüística, ja que es tracta d'un àmbit integrat per usuaris de procedències molt diverses, però les característiques de l'estudi no ho permetien.

Així doncs, reprenent les paraules de Vila (dir., 2007), les tasques de codificació que s'han fet *in vitro* no han aconseguit uns resultats *in vivo*, és a dir, no han aconseguit modificar els usos lingüístics dels usuaris.

Amb tot, aquests resultats, que *a priori* poden semblar tan negatius, s'han de matisar. Per començar perquè, com ja hem dit, els usuaris es mostren receptius, no només pel fet que valoren positivament l'adaptació dels manlleus d'aquest àmbit al català, sinó també perquè es mostren predisposats a utilitzar aquestes denominacions en les cartes i els menús que ofereixen per un motiu molt clar, volen que els clients entenguin el que hi posa.

També cal tenir en compte que en els casos en els quals els resultats mostren que la implantació de les propostes no ha reeixit, el fracàs no es pot atribuir als criteris aplicats pel TERMCAT en la seva codificació, sinó a la difusió, que no ha aconseguit prioritzar l'ús de la denominació catalana per sobre de la forma original del manlleu o de la seva transcripció a partir d'unes altres llengües. En unes altres paraules, els usuaris no han tingut l'oportunitat de rebutjar o d'acceptar la proposta del TERMCAT.

En conseqüència, caldria plantejar-se la possibilitat de reprendre o, més ben dit, iniciar les actuacions de difusió. Apuntàvem la possibilitat que el Gremi de Restauració de Barcelona i la Cambra de Comerç de Catalunya col·laboressin en aquest sentit. També es podria treballar per aconseguir la implicació d'empreses o institucions amb un pes específic important en l'àmbit de la gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica, així com la implicació dels mateixos usuaris, és a dir, dels amos dels restaurants, a través d'activitats de dinamització. Una altra possibilitat seria la més tradicional, és a dir, l'elaboració de cartells i tríptics, sense desaprofitar les oportunitats que ens ofereix Internet, sobretot a través de les xarxes socials com el Facebook o el Twitter, que ens permeten difondre la informació a grans comunitats d'usuaris gratuïtament. Es tracta, doncs, d'aprofitar les eines que tenim a l'abast per fer arribar la terminologia als usuaris que l'han de fer servir. A més a més, ens trobem en un àmbit que queda lluny dels mitjans de comunicació i, per tant, no caldrien grans campanyes de publicitat, ja que no arribarien als usuaris, sinó campanyes sectorials dirigides específicament a l'àmbit de la restauració. Altrament, la feina de codificació feta pels especialistes només haurà servit per a l'elaboració de diccionaris i bases de dades terminològiques, però no per modificar els usos lingüístics dels parlants, ja que no s'aconsegueix que aquests arribin a conèixer les denominacions promogudes com a normalitzades.

Cal que els agents implicats en els processos de normalització intentin esbrinar quins són els millors mecanismes per aconseguir que allò que Vila (dir., 2007) anomena normalització *in vitro*, és a dir, el fet de prioritzar una forma sobre unes altres, es tradueixi en uns resultats *in vivo*, és a dir, en la modificació dels hàbits lingüístics dels parlants. Per aconseguir l'èxit del procés de normalització terminològica que Vila (dir., 2007) proposa reconceptualitzar per referir-se al cicle global que va des de la selecció fins a la implantació, és imprescindible explorar les activitats i iniciatives que Vila (dir., 2007) anomena *de bata*. Això implicaria que, sense deixar de banda les activitats *de bata*, és a dir, les estrictament relacionades amb el treball terminològic que comporta la codificació d'una denominació concreta, es fes, a banda d'una bona difusió, treball de camp abans, durant i després de les actuacions de codificació, cosa que permetria fer més eficients els processos de normalització en qualsevol àmbit, que, pel que sembla, de moment no aconseguen reeixir.

Vila (dir., 2007) es plantejava també si els resultats obtinguts en el seu estudi, és a dir, l'escassa difusió i la implantació de les denominacions promogudes, són la dinàmica general en el canvi d'usos en terminologia. Malauradament, els resultats que hem obtingut a partir del nostre estudi ens porten a dir que la resposta a aquest temor apuntat per l'autor és afirmativa, ja que corroboren el que ja es va dir el 2007, que el problema en el canvi d'usos no és com passar del coneixement a l'ús, sinó com arribar en primer terme al coneixement.

En resum, el que cal és un canvi de mentalitat entre els especialistes en política i planificació lingüístiques per tal que la normalització terminològica es concebi d'ara en endavant com un procés en el qual es combinin tant les operacions de *bata* com les iniciatives *de bata*. Treballant en aquesta línia es podrà aconseguir que els processos de normalització terminològica imposin les denominacions seleccionades pels organismes reguladors en les pràctiques lingüístiques reals.

5. Bibliografia

- ARACIL, Lluís Vicent. «Conflicte lingüístic i normalització lingüística a l'Europa nova». A: *Papers de sociolingüística*. 2a ed. rev. Barcelona: La Magrana, 1982.
- ARGELAGUET, Jordi. *L'impacte dels partits en la política lingüística de la Generalitat de Catalunya en l'ensenyament obligatori* [en línia]. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1996. <<http://hdl.handle.net/10803/5088>>.
- AUGER, Pierre. «Francisation et terminologie: l'aménagement terminologique». A: RONDEAU, Guy; SAGER, Juan Carlos (ed.). *Termia 84: Terminologie et coopération internationale: la terminologie, outil indispensable au transfert des technologies*. Actes del Col·loqui Internacional de Terminologia (Luxemburg, 27-29 agost 1984). Quebec: Gistern, 1986.
- BAÑERES, Jordi; ROMANÍ, Joan M. «Recerques sociolingüístiques promogudes per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya». A: *Treballs de sociolingüística catalana*. València: Tres i Quatre, 1994.
- BASTARDAS, Joan. *Diàlegs sobre la meravellosa història dels nostres mots*. Barcelona: Edicions 62, 1996.
- BHREATHNACH, Úna. *A best-practice model for term planning*. Tesi doctoral. Dublín: Fiontar - Dublin City University, 2011.
- BOIX I FUSTER, Emili; VILA I MORENO, F. Xavier. *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel, 1998.
- BRAMON, Dolors. «Els manlleus de l'àrab». A: TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Espais Terminològics 2007: Neologia terminològica: el tractament dels manlleus*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, 2008. (En Primer Terme; 5. Papers)
- CABRÉ, M. Teresa. *La terminologia: Les teories, els mètodes, les aplicacions*. Barcelona: Empúries, 1992.
- COOPER, Robert L. *Language planning and social change*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.

- COROMINES I VIGNEAUX, Joan. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial: La Caixa, 1980-2001. 10 v.
- DAOUST, Denise. «Quelques facteurs sociodémographiques qui sous-tendent le choix des langues pour la terminologie en milieu de travail et leur interrelation avec des attitudes». *Meta: Journal des Traducteurs*, vol. 40, núm. 2 (1995), p. 260-283. També disponible en línia a: <<http://www.erudit.org/revue/meta/1995/v40/n2/002458ar.html?vue=reu-me>>.
- DEPECKER, Loïc; MAMAVI, Gina. *La mesure des mots: Cinq études d'implantation terminologique*. Rouen: Publications de l'Université de Rouen, 1997.
- FARGAS, F. Xavier; MONTES, Dolors. «Nous manlleus, noves perspectives: conseqüències pràctiques per a l'assessorament (I)». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, núm. 32 (2005a), p. 14-20. També disponible en línia a: <<http://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/issue/view/10409>>.
- «Nous manlleus, noves perspectives: conseqüències pràctiques per a l'assessorament (i II)». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, núm. 33 (2005b), p. 24-33. També disponible en línia a: <<http://dialnet.unirioja.es/ejemplar/114414>>.
- FONTOVA, Glòria; MONTES, Dolors. «Detecció de necessitats i estratègies de difusió terminològica». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, núm. 11 (1998), p. 37-41. També disponible en línia a: <http://www6.gencat.cat/llengat/liu/11_39.pdf>.
- FONTOVA, Glòria; ROMAGOSA, Montserrat. «Plats a la carta, una aplicació informàtica per a la confecció de cartes de restaurants en català». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, núm. 34 (2007), p. 54-57. També disponible en línia a: <http://www6.gencat.cat/llengat/liu/34_540.pdf>.
- HELLER, Monica; BARTHOLOMOT, Jean-Paul; LÉVY, Laurette; OSTIGUY, Luc. *Le processus de francisation dans une entreprise montréalaise: une analyse sociolinguistique*. Montréal: Éditeur Officiel du Québec, 1984.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. «Proposició sobre els sistemes de transliteració i transcripció dels mots àrabs al català». A: *Documents de la Secció Filològica, I*. Barcelona: IEC, 1990, p. 141-158.
- LAMUELA, Xavier. «Instal·lació o establiment? Encara sobre els objectius de la promoció lingüística». *Caplletra: Revista Internacional de Filologia*, núm. 37 (2004), p. 217-244.
- LEWIS, M. Paul (ed.). *Ethnologue: Languages of the world*. 16a ed. Dallas, Texas: SIL International, 2009. També disponible en línia a: <<http://www.ethnologue.com>>.
- «Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística». DOGC, núm. 2553 (9 gener 1998); BOE, núm. 36 (11 febrer 1998).
- «Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya». DOGC, núm. 5677 (23 juliol 2012).
- «Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya». DOGC, núm. 4680 (20 juliol 2006); BOE, núm. 172 (20 juliol 2006).
- MONTANÉ, M. Amor. *La implantació de la terminologia normalitzada en català* [en línia]. Projecte de tesi doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 2007. <http://www.upf.edu/pdi/iula/amor.montane/docums/amm_proj.pdf>.

- MONTANÉ, Amor; CABRÉ, M. Teresa. «La implantació de la terminologia normalitzada en llengua catalana». Jornada Realiter/Ass.I.Term «Terminologia e mediazione linguistica: approcci e metodi a confronto». Bertinoro: Centro Universitario Residenziale, 2007. [Comunicació no publicada] També disponible en línia a: <http://www.iula.upf.edu/agenda/age019_08.pdf>.
- QUIRION, Jean. «État de la question sur la nature des facteurs d'implantation terminologique». A: *Colloque international sur la traduction: Traduction et Francophonie. Traduire en Francophonie* (12 i 13 setembre 2003). Rennes: Université Rennes 2. També disponible en línia a: <http://www.colloque.net/archives/2003/volume_1/quirion.pdf>.
- *La mesure de l'implantation terminologique: proposition d'un protocole. Étude terminométrique du domaine des transports au Québec*. Mont-real: Office Québécoise de la Langue Française, 2003. (Langues et Sociétés; 40)
- QUIVY, Raymond; CAMPENHOUDT, Luc van. *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona: Herder, 2007.
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Actes de normalització: 375, 377, 378, 379, 397*. [Documents interns]
- *Resum d'actuacions del TERMCAT (1-01-2011 a 12-12-2011)*. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2012.
- *La normalització terminològica en català: criteris i termes 1986-2004*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2006.
- VILA I MORENO, F. Xavier; BRETXA, Vanessa; COMAJOAN, Llorenç. «Llengües i globalització en el món de la recerca: els coneixements i els usos lingüístics al Parc Científic de Barcelona». *Caplletra*, núm. 52 (2012), p. 35-64.
- VILA I MORENO, F. Xavier (dir.); NOGUÉ, Marina; VILA I MORENO, Ignasi. *Estudis d'implantació terminològica: Una aproximació en l'àmbit dels esports*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2007. (En Primer Terme; 3. Papers)
- VILA I MORENO, F. Xavier; VILA I MORENO, Ignasi. «Una perspectiva multimetodològica en l'avaluació de resultats: la difusió social de la terminologia». A: *Actes del Congrés Europeu sobre Planificació Lingüística (Barcelona, 9 i 10 novembre 1995)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1997.
- WÜSTER, Eugen. *Introducción a la teoría general de la terminología y a la lexicografía terminológica*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 1998. (Sèrie Monografies; 1)
- WÜSTER, Eugen; FELBERT, Helmut; WERSIG, Gernot. *Terminologie als angewandte Sprachwissenschaft*. Munic; Nova York; Londres; París: K. G. Saur, 1979.

Annex 1. Restaurants

1. DISTRICTE DE GRÀCIA

	<i>Restaurants</i>	<i>Adreces</i>
1	Afamia	C. de Mozart, 20
2	Al Waha	C. de Verdi, 83
3	Alabina	C. de Verdi, 40
4	Amélie	Pl. de la Vila de Gràcia, 11
5	Amir de Nit	Pl. del Sol, 2
6	Amrit	C. de Verdi, 18
7	Anagrama	C. de l'Encarnació, 39
8	Askadinya	C. de Verdi, 30
9	Bella Istambul	C. d'Astúries, 11
10	Efes	C. Gran de Gràcia, 7
11	Equinox	C. del Torrent de l'Olla, 141
12	Equinox Sol	Pl. del Sol, 40
13	Karakala	C. del Torrent de l'Olla, 136
14	Khan Kaffrun	C. del Torrent de les Flors, 39
15	Luna de Istambul	C. Gran de Gràcia, 160
16	Mesopotamia	C. de Verdi, 65

	<i>Restaurants</i>	<i>Adreces</i>
17	Nut	C. de Verdi, 2
18	Petra	C. d'Astúries, 53
19	Rosa del Desierto	Pl. de Narcís Oller, 7
20	Sannin	C. de l'Encarnació, 44
21	Trabush	C. del Torrent de l'Olla, 26
22	Ugarit	C. de Verdi, 11
23	Ugarit	C. de Bruniquer, 35
24	Ugarit	C. de Bruniquer, 37
25	Yafa	C. de Girona – av. Diagonal
26	Zeinab	C. de Verdi, 31
27	Zurna	Trav. de Gràcia, 155

2. DISTRICTE DE L'EIXAMPLE

	<i>Restaurants</i>	<i>Adreces</i>
1	Al Jaima	C. de València, 218
2	Aladdin	Av. de Gaudí, 50
3	Albarakah	C. de València, 204
4	Ali Baba	C. del Dos de Maig, 279
5	Amaltea	C. de la Diputació, 164
6	Bukra-xu	C. de Muntaner, 34
7	El Nilo	C. del Dos de Maig, 241
8	Kanduxe	C. de Muntaner, 34
9	La Dansa de les Mil i Una Nits	Ptge. de Batlló, 3
10	Mediterrani	C. de París, 162
11	Paris Condal	C. de Muntaner, 32
12	Rafi	C. de Vilamarí, 9
13	Samra	C. del Comte Borrell, 132
14	Volubilis	C. de Tamarit, 151
15	Xix Kebab	C. de Còrsega, 193

Annex 2. Denominacions documentades

Restaurants	Terme 1										Terme 2		Terme 3		Terme 4			Terme 5		Terme 6			
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	a	b	a	b	a	b	c	a	b	a	b	c
Rest. 1	x											x									x		
Rest. 2		x																					
Rest. 3																							
Rest. 4			x																				
Rest. 5				x																			
Rest. 6																							
Rest. 7																							
Rest. 8																x							
Rest. 9																				x		x	
Rest. 10																							
Rest. 11					x	x																	
Rest. 12					x	x																	
Rest. 13							x																
Rest. 14								x															
Rest. 15																				x			x
Rest. 16																x							
Rest. 17																							
Rest. 18																							
Rest. 19												x		x									
Rest. 20									x			x											
Rest. 21																							

Restaurants	Terme 1											Terme 2		Terme 3		Terme 4			Terme 5		Terme 6		
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	a	b	a	b	a	b	c	a	b	a	b	c
Rest. 22																							
Rest. 23																							
Rest. 24																							
Rest. 25																							
Rest. 26																							
Rest. 27																			x				
TOTAL (formes documentades)	1	1	1	1	2	2	1	1	1		0	3	0	1	0	1	1	0	3	1	1	1	0
TOTAL (forma normalitzada)											0	0	0	0	0	0	0	0	1	0			0
EIXAMPLE																							
Rest. 1																							
Rest. 2												x											
Rest. 3																							
Rest. 4																							
Rest. 5																							
Rest. 6																							
Rest. 7																							
Rest. 8																							
Rest. 9												x											
Rest. 10																							
Rest. 11																							
Rest. 12																							
Rest. 13																							
Rest. 14																							
Rest. 15																							
TOTAL (formes documentades)											1	0	2	0	0			0	0	0			0
TOTAL (forma normalitzada)											0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			0
TOTAL (formes documentades)	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	0	5	0	1	0	1	1	0	3	1	1	1	0
TOTAL (forma normalitzada)											0	0	0	0	0	0	0	0	1	0			0

Restaurants	Terme 7		Terme 8										Terme 9	Terme 10					
	a	b	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	a	a	b	c	d	e	
GRÀCIA																			
Rest. 1	x		x													x			
Rest. 2	x		x													x			
Rest. 3	x			x											x				
Rest. 4																		x	
Rest. 5					x										x				
Rest. 6	x														x				
Rest. 7																		x	
Rest. 8	x					x												x	
Rest. 9	x																x		
Rest. 10																			
Rest. 11	x						x									x			
Rest. 12	x						x									x			
Rest. 13								x										x	
Rest. 14	x		x		x										x				
Rest. 15	x																		
Rest. 16					x														
Rest. 17															x				
Rest. 18																			
Rest. 19															x		x		
Rest. 20																			
Rest. 21																			
Rest. 22	x															x		x	
Rest. 23	x															x			
Rest. 24	x															x		x	
Rest. 25																			
Rest. 26	x						x												
Rest. 27	x																		
TOTAL (formes documentades)	15	0	3	1	3	2	2	1	0	0	0	0	0	1	8	5	1	1	5
TOTAL (forma normalitzada)		0										0	1						5
EIXAMPLE																			
Rest. 1	x									x						x			
Rest. 2	x				x		x				x					x			
Rest. 3	x					x													x
Rest. 4																			
Rest. 5																			x

Restaurants	Terme 7		Terme 8										Terme 9	Terme 10				
	a	b	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	a	a	b	c	d	e
EIXAMPLE																		
Rest. 6	x										x			x				
Rest. 7	x																	x
Rest. 8	x										x			x				
Rest. 9	x												x				x	
Rest. 10	x		x														x	
Rest. 11	x										x			x				
Rest. 12																		
Rest. 13																		
Rest. 14																		
Rest. 15																		
TOTAL (formes documentades)	9	0	1	0	1	1	1	0	1	1	3	0	1	5	0	0	2	3
TOTAL (forma normalitzada)		0										0	1					3
TOTAL (formes documentades)	24	0	4	1	4	3	3	1	1	1	3	0	2	13	5	1	3	8
TOTAL (forma normalitzada)		0										0	2					8

Restaurants	Terme 11			Terme 12							Terme 13				Terme 14				
	a	b	c	a	b	c	d	e	f	g	a	b	c	d	a	b	c	d	e
GRÀCIA																			
Rest. 1										x	x								
Rest. 2										x	x				x				
Rest. 3				x							x								
Rest. 4																			
Rest. 5					x											x			
Rest. 6											x				x				
Rest. 7																			
Rest. 8										x				x	x				
Rest. 9													x						
Rest. 10																			
Rest. 11										x	x				x				
Rest. 12										x	x				x				
Rest. 13		x				x											x		
Rest. 14			x												x				
Rest. 15												x							
Rest. 16																	x		

Restaurants	Terme 11			Terme 12							Terme 13				Terme 14				
	a	b	c	a	b	c	d	e	f	g	a	b	c	d	a	b	c	d	e
GRÀCIA										x									
Rest. 17										x									
Rest. 18																			
Rest. 19														x					
Rest. 20																			
Rest. 21																			
Rest. 22											x				x				
Rest. 23											x				x				
Rest. 24											x				x				
Rest. 25																			
Rest. 26											x				x				
Rest. 27	x											x							
TOTAL (formes documentades)	1	1	1	1	1	1				6	10	2	1	2	10	1	2	0	0
TOTAL (forma normalitzada)			1							6				2					0
EIXAMPLE																			
Rest. 1							x				x								x
Rest. 2			x	x							x								
Rest. 3			x					x						x					
Rest. 4																			
Rest. 5																			
Rest. 6					x						x								
Rest. 7									x										x
Rest. 8					x						x								
Rest. 9										x	x								x
Rest. 10										x	x								
Rest. 11					x						x								
Rest. 12																			
Rest. 13																			
Rest. 14																			
Rest. 15																			
TOTAL (formes documentades)			2	1	3	0	1	1	1	2	7	0	0	1	0	0	0	1	2
TOTAL (forma normalitzada)			2							2				1					2
TOTAL (formes documentades)	1	1	3	2	4	1	1	1	1	8	17	2	1	3	10	1	2	1	2
TOTAL (forma normalitzada)			3							8				3					2

Restaurants	Terme 15						Terme 16	Terme 17	Terme 18						Terme 19			
	a	b	c	d	e	f	a	a	a	b	c	d	e	f	a	b	c	d
GRÀCIA																		
Rest. 1	x							x					x					
Rest. 2	x												x					
Rest. 3		x											x					
Rest. 4																		
Rest. 5	x								x									
Rest. 6		x							x									
Rest. 7								x										
Rest. 8	x						x						x					
Rest. 9																		
Rest. 10																		
Rest. 11				x									x					
Rest. 12				x									x					
Rest. 13			x						x					x				
Rest. 14	x							x	x				x					
Rest. 15																		
Rest. 16											x							
Rest. 17	x																	
Rest. 18																		
Rest. 19															x			
Rest. 20																		
Rest. 21																		
Rest. 22		x							x									
Rest. 23		x							x									
Rest. 24		x							x									
Rest. 25																		
Rest. 26		x																
Rest. 27																		
TOTAL (formes documentades)	6	6	1	2	0	0	1	3	5	2	1	0	0	7	1	1	0	0
TOTAL (forma normalitzada)						0	1	3					7				0	
EIXAMPLE																		
Rest. 1												x						
Rest. 2	x							x	x								x	
Rest. 3					x								x					
Rest. 4																		
Rest. 5								x										

Restaurants	Terme 15						Terme 16	Terme 17	Terme 18						Terme 19			
	a	b	c	d	e	f	a	a	a	b	c	d	e	f	a	b	c	d
Rest. 6														x				
Rest. 7														x			x	
Rest. 8														x				
Rest. 9	x																	
Rest. 10														x				
Rest. 11														x				
Rest. 12																		
Rest. 13																		
Rest. 14																		
Rest. 15																		
TOTAL (formes documentades)	2	0	0	0	1	0	0	2	0	1	0	1	1	5	0	0	2	0
TOTAL (forma normalitzada)						0	0	2						5				0
TOTAL (formes documentades)	8	6	1	2	1	0	1	5	5	3	1	1	1	12	1	1	2	0
TOTAL (forma normalitzada)						0	1	5										0

Restaurants	Terme 20	Terme 21		Terme 22				Terme 23				
	a	a	b	a	b	c	d	a	b	c	d	e
Rest. 1				x	x							
Rest. 2				x								
Rest. 3												
Rest. 4												
Rest. 5												
Rest. 6				x								
Rest. 7												
Rest. 8	x											
Rest. 9												
Rest. 10												
Rest. 11				x								
Rest. 12				x								
Rest. 13												
Rest. 14				x								
Rest. 15								x				
Rest. 16												

Restaurants	Terme 20	Terme 21		Terme 22				Terme 23				
	a	a	b	a	b	c	d	a	b	c	d	e
Rest. 17												×
Rest. 18												
Rest. 19		×										
Rest. 20												
Rest. 21												
Rest. 22				×								
Rest. 23				×								
Rest. 24				×								
Rest. 25												
Rest. 26				×								
Rest. 27									×			
TOTAL (formes documentades)	1	1	0	10	1	0	0	1	1	0	0	1
TOTAL (forma normalitzada)	1		0				0					1
EIXAMPLE												
Rest. 1						×				×		
Rest. 2				×								×
Rest. 3				×							×	
Rest. 4												
Rest. 5												
Rest. 6				×								×
Rest. 7												
Rest. 8				×								×
Rest. 9				×								×
Rest. 10				×								
Rest. 11				×								×
Rest. 12												
Rest. 13												
Rest. 14												
Rest. 15												
TOTAL (formes documentades)	0	0	0	7	0	1	0	0	0	1	1	5
TOTAL (forma normalitzada)	0		0				0					5
TOTAL (formes documentades)	1	1	0	17	1	1	0	1	1	1	1	6
TOTAL (forma normalitzada)	1		0				0					6

EINES DE TERMINOLOGIA

Títols publicats

- 1 Deva GRESA BARBERO, *Estudi d'implantació terminològica. La gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als restaurants de Gràcia i l'Eixample de Barcelona* (2016)

scat
SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans *term*